

**KONFLIK DALAM KUMPULAN PUISI *PAROLES* KARYA
JACQUES PRÉVERT
(KAJIAN SOSIOLOGI SASTRA)**

RUZKI MAULIN

2315102180

*Skripsi yang diajukan kepada Universitas Negeri Jakarta untuk
memenuhi salah satu persyaratan dalam memperoleh gelar Sarjana
Pendidikan*

PROGRAM STUDI BAHASA PRANCIS

FAKULTAS BAHASA DAN SENI

UNIVERSITAS NEGERI JAKARTA

JULI 2017

LEMBAR PENGESAHAN

Skripsi ini diajukan oleh

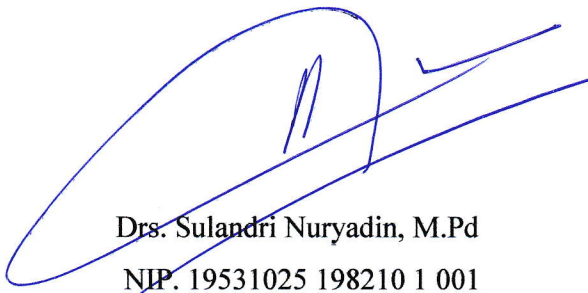
Nama : Ruzki Maulin
No.Registrasi : 2315102180
Program Studi : Pendidikan
Jurusan : Bahasa Prancis
Fakultas : Bahasa dan Seni
Judul Skripsi :

KONFLIK DALAM KUMPULAN PUISI *PAROLES* KARYA JACQUES PRÉVERT

Telah berhasil dipertahankan di hadapan Dewan Penguji, dan diterima sebagai bagian persyaratan yang diperlukan untuk memperoleh gelar Sarjana pada Fakultas Bahasa dan Seni, Universitas Negeri Jakarta.

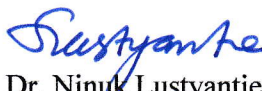
DEWAN PENGUJI

Pembimbing I

Drs. Sulandri Nuryadin, M.Pd
NIP. 19531025 198210 1 001

Pembimbing II

Dr. Ninuk Lustyantje, M.Pd
NIP. 19580621 198511 2 001

Penguji I

Dr. Amalia Saleh, M.Pd
NIP. 19570428 198210 2 001

Penguji II

Dra. Dian Savitri, M.Pd
NIP. 19580308 198603 2 001

Ketua Penguji

Dr. Amalia Saleh, M.Pd
NIP. 19570428 198210 2 001

Jakarta, 8 Agustus 2017

Dekan Fakultas Bahasa dan Seni

Dr. Liliana Muliastuti, M.Pd
NIP. 196805291992032001

**LEMBAR PERNYATAAN PERSETUJUAN PUBLIKASI KARYA ILMIAH
UNTUK KEPENTINGAN AKADEMIS**

Sebagai civitas academica Universitas Negeri Jakarta saya yang bertandatangan di bawah ini

Nama : Ruzki Maulin
No. Registrasi : 2315102180
Fakultas : Bahasa dan Seni
Judul Skripsi : Konflik Dalam Kumpulan Puisi *Paroles* Karya Jacques Prévert

Demi Pengembangan ilmu pengetahuan, saya menyetujui untuk memberikan kepada Universitas Negeri Jakarta Hak bebas Royalti Non-Eksklusif (*Non-Exclusive Royalty free Right*) atas karya ilmiah saya. Dengan Hak Bebas Royalti Non-Eksklusif ini, Universitas Negeri Jakarta berhak menyimpan, mengalihmedia/formatkan, mengelolanya dalam bentuk pangkalan data (*database*), mendistribusikannya di internet atau media lainnya **untuk kepentingan akademis** tanpa perlu meminta ijin dari saya selama tetap mencantumkan nama saya sebagai penulis/pencipta dan sebagai pemilik Hak Cipta. Segala bentuk tuntutan hukum yang timbul atas pelanggaran Hak Cipta dalam karya ilmiah ini menjadi tanggung jawab saya pribadi.

Demikian saya buat pernyataan ini dengan sebenarnya.

Jakarta, 14 Agustus 2017

Ruzki Maulin
NIM. 2315102180

LEMBAR PERNYATAAN

Yang bertandatangan di bawah ini

Nama : Ruzki Maulin
No. Registrasi : 2315102180
Program Studi : Pendidikan Bahasa Prancis
Jurusan : Bahasa Prancis
Fakultas : Bahasa dan Seni
Judul Skripsi : Konflik Dalam Kumpulan Puisi Paroles Karya Jacques
Prévert

Menyatakan bahwa benar skripsi ini adalah hasil karya saya sendiri. Apabila saya mengutip dari karya orang lain, maka saya mencantumkan sumbernya sesuai dengan ketentuan yang berlaku. Saya bersedia menerima sanksi dari Fakultas Bahasa dan seni Universitas Negeri Jakarta, apabila terbukti saya melakukan tindakan plagiat.

Demikian saya buat pernyataan ini dengan sebenarnya.

Jakarta, 14 Agustus 2017

Ruzki Maulin
NIM.2315102180

ABSTRAK

Ruzki Maulin. 2017. *Konflik dalam Kumpulan Puisi Paroles Karya Jacques Prévert*. Skripsi. Program Studi Pendidikan Bahasa Prancis, Fakultas Bahasa dan Seni, Universitas Negeri Jakarta.

Tujuan dari penelitian ini adalah untuk memperoleh pemahaman secara mendalam mengenai konflik dalam puisi-puisi Jacques Prévert yang dimuat dalam kumpulan puisi *Paroles*.

Penelitian ini merupakan suatu Penelitian yang menggunakan pendekatan kualitatif dengan metode analisis isi. Teknik yang digunakan pada penelitian ini adalah teori Miles dan Huberman. Tahap pertama yang dilakukan dalam penelitian ini adalah pereduksian data. Dalam penelitian ini data dipusatkan pada puisi-puisi karya Jacques Prévert yang mencerminkan konflik sosial. Peneliti mereduksi data berupa puisi-puisi yang mengandung konflik. Setelah itu, dikumpulkan kata-kata yang termasuk dalam lima bentuk konflik menurut Soerjono Soekanto, yaitu konflik pribadi atau antar-individu, konflik rasial, konflik antar-kelas sosial, konflik politik, dan konflik internasional. Tahap ke dua, yakni penyajian data. Data yang telah direduksi disajikan dalam bentuk tabel. Kemudian data yang telah didapatkan dideskripsikan secara naratif. Tahap terakhir adalah kesimpulan, yaitu menyimpulkan bentuk konflik apa yang paling banyak yang terdapat dalam kumpulan puisi *Paroles* karya Jacques Prévert.

Hasil penelitian ini menunjukkan bahwa bentuk konflik paling banyak adalah konflik internasional, diikuti oleh konflik antar-kelas sosial, lalu konflik antar-individu dan konflik politik dan tidak ditemukan bentuk konflik rasial. Banyaknya konflik internasional dalam puisi-puisi karya Jacques Prévert ini dipengaruhi oleh peristiwa besar yang terjadi pada semasa hidupnya, yaitu Perang Dunia Pertama dan Perang Dunia Kedua. Dari hasil penelitian, diharapkan mahasiswa Program Studi Pendidikan Bahasa Prancis dapat memahami keadaan masyarakat Perancis pada masa hidup sang pengarang, Jacques Prévert (tahun 1900-1977).

Kata Kunci: Puisi, Konflik, Sosiologi

RÉSUMÉ

Ruzki Maulin. 2017. *Le Conflit dans Le Recueil Paroles Par Jacques Prévert.* Mémoire S-1. Jakarta. Département de Français, Faculté des Langues et des Arts. Université d'État de Jakarta.

Ce mémoire dont le titre est *Conflit dans Le Recueil Paroles Par Jacques Prévert* est rédigé pour obtenir le diplôme de S1 au département de Français à l'Université d'État de Jakarta. Cette recherche a pour but de savoir et comprendre la condition des Français vers l'année 1940.

Il y a tant de poèmes au vingtième siècle. L'un de plus connu est le recueil *Paroles* par Jacques Prévert qui est bien connu comme *L'enfant Lumière*. Son œuvre décrit des grands événements à cette époque.

Grâce à l'existence des œuvres littéraires, il existe également tant de recherches sur le domaine de littérature. La poésie est une œuvre ancienne littéraire. La poésie est une forme d'œuvres littéraires qui sont réalisés avec de belles phrases, de belles expression et contiennent des sens profonds. La poésie existe depuis le Moyen Âge. La poésie est aussi une œuvre qui est utilisé non seulement pour exprimer des sentiments, des pensées, des idées, mais aussi pour illustrer des événements importants, et les conflits qui se produisent pendant la vie de l'auteur.

Les poésies de Jacques Prévert représentent les événements importants durant sa vie, comme La Guerre Mondiale. À l'époque de Jacques Prévert, il y a deux grandes guerres qui se sont passées. La première guerre mondiale de 1914 à 1918 et la seconde guerre mondiale de 1939 à 1945. Prévert décrit la condition sociale de la société française pendant et après la guerre. La guerre cause la crise

économique chez les français. Et puis les différences sociales émergent à cause de la crise économique.

On trouve plein de poésies qui décrivent les pensées et les sentiments des auteurs. Dans son œuvre *Paroles*, Prévert décrit non seulement ses pensées et ses sentiments, mais aussi décrit la condition et la situation des français pendant et après les guerres (la première guerre mondiale et la seconde guerre mondial). C'est devient la raison de l'auteur de choisir le conflit comme l'objectif de cette recherche.

La guerre est causée par le conflit qui existe à ce moment. Le conflit est un fait social qui se déroule avec la participation des personnes ou des groupes qui contestent les autres avec des menaces de violence. Il y a cinq formes de conflit selon Soerjono Soekanto, conflit individuel, conflit entre les classes sociales, conflit politique, conflit international et conflit racial.

Premièrement, le conflit individuel. Soekanto a dit, conflit individuel est un conflit entre deux ou plusieurs personnes qui sont en désaccord. Ils ont des opinions ou des points de vue différents.

Deuxièmement, c'est le conflit entre les classes sociales. Ce conflit survient à cause des différences d'intérêts entre les classes sociales. L'un des causes du conflit entre les classes sociales est les disparités économiques. À l'époque de Prévert, il y a deux guerres mondiales qui se sont passés. Ces guerres causent beaucoup de malheureux. Il y a des riches et il y a aussi des pauvres. Les différences entre ces classes sociales entraînant parfois des conflits. Cette chose décrit dans le recueil *Paroles*.

Le troisième conflit est le conflit politique. Politique est une manière de s'occuper d'un problème. Alors, le conflit politique n'est pas toujours entre des partis politiques. Cela peut être le conflit entre des groupes de personnes qui ont les mêmes buts mais ils ont une autre façon pour y parvenir.

Le quatrième, c'est le conflit international. Le conflit international est un conflit entre deux ou plus de nations ou bien d'États. Ce conflit déclenche souvent la guerre. Le dernier, c'est le conflit racial. Le conflit racial est un conflit causé par les différences de races.

Ce travail est une recherche qualitative descriptive qui utilise la technique réduction de Miles et Huberman. Cette technique se compose en trois parties, ce sont ; la réduction des données, la présentation des données et la conclusion.

D'abord, on fait la réduction de données. L'auteur choisit les poésies qui concernent le domaine du conflit. Et après, les poésies sont groupées selon les cinq formes de conflit par Soerjono Soekanto. Ensuite, les données sont présentées sous forme de table. Et puis, l'auteur décrit les données qui existent dans la table d'analyse. Et le dernier, l'auteur tire la conclusion sur ces données.

Il y a cinq poésies dans le recueil *Paroles* qui sont analysées. Ces poésies contiennent des conflits sociaux. Ce sont *Histoire du Cheval*, *Le Cancre*, *La Grasse Matinée*, *Familial* et *L'ordre Nouveau*. *Histoire du Cheval* décrit la situation et la condition dans la première guerre mondiale de 1914 jusqu'à 1918. En ce moment, Jacques Prévert est un homme militaire. Il a mis son expérience dans cette poésie.

La deuxième poésie est *Le Cancre*. Cette poésie raconte d'un étudiant qui ne suit pas des leçons dans sa classe. Il n'écoute pas et il ne fait pas tout ce que son

maître dit. Cette poésie est une expérience de l'auteur quand il été encore dans l'école. La troisième poésie, c'est *La Grasse Matinée*. *La Grasse Matinée* est une poésie qui décrit la condition économique et sociale pendant et après la seconde guerre mondiale de 1939 jusqu'à 1945.

Familiale est la quatrième poésie qui est analysée dans cette recherche. Cette poésie raconte la condition d'une famille française à l'année 1940. La dernière poésie analysée c'est *L'ordre Nouveau*. Dans cette poésie, Jacques Prévert décrit la condition de France quand il y avait la seconde guerre mondiale.

Après avoir fait de cette recherche, l'auteur trouve qu'il y a vingt-sept de données concernant deux formes du conflit individuel, neuf formes du conflit entre les classes sociales, deux du conflit politique, quatorze du conflit international et il n'y a pas de donnée concernant du conflit racial qui sont groupées selon Soerjono Soekanto.

On a trouvé que le conflit international est une forme du conflit le plus fréquente dans le recueil *Paroles* par Jacques Prévert. On peut connaître cette forme dans un exemple ci-dessous :

- Car il y avait la guerre
(Histoire du Cheval, ligne 38)
- La guerre qui continuait
(Histoire du Cheval, ligne 39)

Il y a les mots “guerre” dans ces phrases. La guerre a été causée par le conflit international. Dans le dictionnaire Hachette, le mot ”guerre” c’est à dire conflit armé. Quand Jacques Prévert a créé cette poésie, il y a la seconde guerre mondiale. C’est pourquoi les mots “guerre” dans ses poésies sont groupés à forme du conflit international.

Ensuite, la forme du conflit qu’on a trouvée fréquemment dans les poésies analysées, c’est le conflit entre les classes sociales. On peut voir dans un exemple ci-dessous:

- Un homme très estimé dans son quartier a été égorgé en plein jour

(La Grasse Matinée, ligne 52)

- L’assassin le vagabond lui a volé deux francs

(La Grasse Matinée, ligne 54)

Le mot “vagabond” montre la pauvreté. Alors, le mot “vagabond” on peut dire aussi Le Sans Domicile Fixe ou SDF est un homme pauvre et les mots “très estimé” dans ces phrases c’est à dire que cet homme est riche et connu. Le vagabond a tué un homme en espérant de voler beaucoup d’argents mais en réalité il vole seulement deux francs pour manger. Ces mots montrent les différences classes sociales et économiques.

En autre, le conflit qu’on a trouvé rarement est le conflit individuel. On peut le voir dans des exemples ci-dessous:

- Et malgré les menaces du maître

(Le Cancre, ligne 13)

- Sous les huées des enfants prodiges

(Le Cancre, ligne 14)

Le mot “les menaces” dans la première phrase indique le conflit individuel. L’étudiant n’écoute pas et ne fait pas ce que le maître lui a dit. Cet étudiant fait cela car il a les différences points de vue de son maître. Et puis, le mot “les huées” dans la deuxième phrase indique aussi le conflit individuel. Les autres étudiants lui huent comme il ne fait pas la chose que son maître lui a dite.

Et puis, il y a encore le conflit qu’on a le moins c’est le conflit politique. On peut le voir dans des exemples ci-dessous:

- Il dit oui à ce qu’il aime

(Le Cancre, ligne 1)

- Il dit non au professeur

(Le Cancre, ligne 2)

Les phrases “il dit oui à ce qu’il aime” et “il dit non au professeur” indique le conflit politique. L’étudiant fait seulement ce qu’il veut. Il ne fait pas ce que son maître lui a dit.

Finalement, le conflit qu’on ne trouve pas dans les poésies analysées est le conflit racial. Dans ses poésies, Jacques Prévert ne montre pas le conflit racial. Il n’y a pas de phrase ou bien de mot qui indique le conflit racial.

Le résultat de cette recherche pourrait devenir une référence chez les étudiants de connaître la condition de France à l'époque de Jacques Prévert (1900-1977). De plus, cette recherche pourrait aider les étudiants à mieux comprendre la poésie. L'auteur suggère à ceux qui veulent faire un recherché dans le domaine sociologique peuvent analyser l'autre chose comme le changement social dans le recueil *Paroles* par Jacques Prévert.

Kata Pengantar

Puji syukur penulis panjatkan kepada Allah SWT. Berkat rahmat dan atas izin Allah SWT akhirnya skripsi yang berjudul Konflik dalam Kumpulan Puisi *Paroles* Karya Jacques Prévert dapat diselesaikan. Terima kasih penulis haturkan kepada Ibu Dr. Amalia Saleh, M.Pd selaku ketua penguji, Ibu Dra. Dian Savitri, M.Pd selaku penguji dan kepada Bapak Drs. Sulandri Nuryadin, M.Pd serta Ibu Dr. Ninuk Lustyantie, M.Pd selaku pembimbing penulis yang telah meluangkan waktu di tengah kesibukannya untuk membimbing dan memotivasi penulis. Penulis juga berterima kasih kepada Ibu Yusi Asnidar, S.Pd, M.Hum selaku pembimbing akademik, kepada Ibu Dra. Dian Savitri, M.Pd selaku Koordinator Program Studi Pendidikan Bahasa Prancis, dan kepada seluruh Dosen Program Studi Pendidikan Bahasa Prancis, Universitas Negeri Jakarta.

Ucapan terima kasih juga penulis haturkan kepada orang tua penulis, Dra. Elbraqh Harhara dan Almarhum Toto Ario yang telah membesarkan dan mendidik penulis, kakak penulis, Famma Septia, S.IP atas doa dan motivasi yang diberikan kepada penulis. Terima kasih kepada keluarga besar M. Achman dan keluarga besar Harhara yang ikut serta memotivasi penulis untuk menyelesaikan skripsi ini dan juga kepada para keponakan, Mikail, Tsabit dan Mirza, yang senantiasa menghibur penulis. Penulis juga berterima kasih kepada Bapak Jack yang senantiasa mengantar dan menjemput penulis, juga kepada para sahabat-sahabat penulis, Fatimah Hizriah, Ni Ketut Aime, Poppy Medina, Wima Natakoesoema, M. Amhar Fityan, Erdina, Citra Rizky, Amelia Mardhini, Ria Angraeni dan teman-teman

lainnya yang tidak dapat dituliskan satu persatu namanya oleh penulis sebutkan satu persatu.

Ucapan terima kasih penulis tidaklah cukup untuk membalas jasa dan kebaikan yang telah diberikan. Penulis juga memohon maaf atas kekurangan dan kesalahan yang dilakukan. Semoga skripsi ini dapat bermanfaat bagi para mahasiswa Program Studi Pendidikan Bahasa Prancis, Universitas Negeri Jakarta.

Jakarta, Juli 2017

Ruz Maulin

DAFTAR ISI

ABSTRAK.....	i
RÉSUMÉ	ii
KATA PENGANTAR	ix
DAFTAR ISI.....	xi
BAB I PENDAHULUAN	
A. Latar Belakang	1
B. Fokus Penelitian.....	8
C. Rumusan Masalah.....	8
D. Manfaat Penelitian.....	9
BAB II KERANGKA TEORI	
A. Deskripsi Teoretis.....	10
1. Puisi.....	10
1.1 Ciri-ciri Puisi.....	12
1.2 Struktur Puisi.....	13
1.2.1 Perwajahan puisi (Tipografi).....	14
1.2.2 Diksi.....	14
1.2.3 Imaji.....	15
1.2.4 Kata Konkret.....	15
1.2.5 Bahasa Figuratif (Majas).....	15
1.2.6 Verifikasi.....	16
1.2.6.1 Rima.....	16

1.2.6.2 Ritma dan Metrum.....	16
2. Konflik.....	17
2.1 Bentuk-bentuk Konflik.....	19
2.2 Faktor-faktor Penyebab Terjadinya Konflik.....	22
2.3 Dampak Konflik.....	22
2.4 Upaya-upaya Mengatasi Konflik.....	23
3. Sosiologi Sastra.....	25
B. Penelitian Relevan.....	28
C. Kerangka Berpikir.....	28
BAB III METODOLOGI PENELITIAN	
A. Tujuan Penelitian.....	30
B. Lingkup Penelitian.....	30
C. Waktu dan Tempat.....	30
D. Prosedur Penelitian.....	31
E. Teknik Pengumpulan Data.....	32
F. Teknik Analisis Data.....	33
G. Kriteria Analisis.....	34
BAB IV HASIL PENELITIAN	
A. Deskripsi Data.....	35
1. Data Konflik Tiap Puisi.....	36
2. Data Konflik Keseluruhan.....	43
3. Analisis Tiap Bentuk Konflik.....	44
B. Interpretasi Data.....	55

C. Keterbatasan Penelitian.....	66
BAB V PENUTUP	
A. Kesimpulan.....	68
B. Implikasi.....	70
C. Saran	71
DAFTAR PUSTAKA.....	72
LAMPIRAN.....	74

BAB I

PENDAHULUAN

A. Latar Belakang

Pendidikan merupakan hal yang sangat penting bagi manusia. Pendidikan membuat kita menjadi manusia yang beradab, memiliki kemampuan untuk menyelesaikan masalah secara rasional dan sistematis.

Pembelajaran sastra sangat berguna bagi mahasiswa Program Studi Pendidikan Bahasa Prancis, Fakultas Bahasa dan Seni, Universitas Negeri Jakarta yang mendidik mahasiswanya dalam bidang kebahasaan. Mahasiswa Program Studi Pendidikan Bahasa Prancis mempelajari empat keterampilan dasar (*quatre compétences*) yaitu keterampilan berbicara (*Production Orale*), keterampilan menulis (*Production Ecrite*), keterampilan mendengar (*Réception Orale*) dan keterampilan menyimak (*Réception Ecrite*). Selain mempelajari empat keterampilan kebahasaan tersebut, mereka juga mempelajari kesusastraan Prancis (*Littérature Française*). Mata kuliah *Littérature Française* mempelajari karya sastra dari abad pertengahan atau abad ke lima belas sampai dengan abad ke dua puluh.

Dengan mempelajari *Littérature Française*, mahasiswa dapat memahami kebudayaan, pandangan hidup, pandangan politik, pengalaman, situasi dan kondisi masyarakat yang terjadi pada masa penulisan karya sastra tersebut. Hal ini dilakukan dengan cara mengkaji hasil karya para pengarang

Prancis. Kajian karya sastra tersebut meliputi berbagai aspek, seperti aspek sosial, politik, sejarah, dan kebudayaan Prancis.

Mata kuliah *Littérature Française* sangat bermanfaat bagi mahasiswa Program Studi Pendidikan Bahasa Prancis, Universitas Negeri Jakarta. Sebagai calon guru bahasa Prancis, maka mahasiswa diharapkan mengetahui Prancis secara utuh (tidak hanya bahasa, tetapi juga kehidupan sosial, politik dan kebudayaan masyarakat Prancis) sehingga dapat mengajarkan mata pelajaran bahasa Prancis di sekolah dengan lebih baik.

Umumnya karya-karya sastra yang dipelajari dalam mata kuliah *Littérature Française* merupakan fabel, cerpen, puisi, roman dan novel. Karya-karya ini merupakan hal yang unik karena memiliki karakteristik yang berbeda. Keunikan ini dipengaruhi oleh banyak hal, salah satunya adalah situasi dan kondisi masyarakat pada masa penulisan karya sastra tersebut.

Karya sastra Prancis di abad pertengahan pada umumnya berupa teater, legenda, roman, fabel, dan puisi. Pada abad ini, karya-karya literatur umumnya bertemakan religi seperti teater yang berjudul *Le Jeu d'Adam*. Pada abad ke dua belas, terdapat karya sastra bertemakan cinta yang berjudul *Tristan et Yseut*. Ada juga karya sastra, seperti fabel, yang menyiratkan pesan moral.

Berbeda dengan abad pertengahan, pada abad ke tujuh belas, tema komedi berkembang di Prancis. Selain itu, karya-karya literatur yang bertemakan filosofi pun juga bermunculan. Salah satu filsuf Prancis terkenal yang hidup semasa ini adalah René Descartes dengan salah satu karyanya *Le*

Discours de La Méthode. Ia juga terkenal dengan pemikirannya, yaitu *Je pense donc je suis* atau dalam bahasa Indonesia berarti saya berpikir maka saya ada.

Lahirnya karya-karya sastra bertemakan filosofi pada abad ke tujuh belas membukakan pintu untuk karya-karya berbau filosofi lainnya. Abad selanjutnya, yaitu abad ke delapan belas, dikenal juga dengan sebutan Abad Pencerahan. Hal ini dikarenakan banyaknya karya-karya sastra bertema filosofi yang mengkritik sistem politik negara juga keadaan sosial masyarakatnya. Salah satu karya tersebut adalah *Les Lettres Persanes* karya Montesquieu dan *Candide* karya Voltaire. Selain itu, ensiklopedia juga mulai muncul pada abad ini. Denis Diderot adalah satu dari penulis ensiklopedia Prancis.

Tema-tema percintaan lebih populer pada abad ke sembilan belas. Salah satu karya literatur yang terkenal dengan tema ini adalah *Le Rouge et Le Noir* karya Stendhal. Banyak penulis-penulis Prancis terkenal lahir pada abad ini, seperti Alexandre Dumas, Balzac, Victor Hugo, Charles Beaudelaire, Chateaubriand, dan Guy de Maupassant.

Pada abad ke-20, tema-tema yang ada pada abad-abad sebelumnya dapat ditemukan. Pada abad ini, karya sastra bukan hanya menjadi bacaan yang menghibur seperti pada abad pertengahan, namun juga menjadi media untuk mengkritik serta mendeskripsikan keadaan yang sedang terjadi. Salah satu contoh karya sastra Prancis pada abad ke-20 adalah kumpulan puisi yang berjudul *Paroles* karya penulis Prancis yang terkenal sebagai *L'Enfant Lumière* pada abad itu yakni Jacques Prévert.

Menurut Rista Wahyuni (2014:12), puisi termasuk dalam kategori karya sastra paling tua. Masih menurut Wahyuni, puisi merupakan salah satu bentuk karya sastra yang diwujudkan dengan kata-kata indah dan bermakna dalam. Karya sastra berupa puisi dapat ditemui sejak abad pertengahan dan umumnya bertemakan percintaan. Namun seiring perkembangan jaman, tema-tema puisi pun mengalami perubahan. Puisi juga merupakan suatu karya yang digunakan tidak hanya untuk mengungkapkan perasaan, pemikiran, pandangan, tetapi juga untuk menggambarkan peristiwa penting, dan konflik yang terjadi dalam hidup sang pengarang.

Pada abad ke dua puluh, lahir banyak sastrawan. Salah satunya adalah Jacques Prévert. Puisi-puisi karya Prévert tidak hanya memiliki kata-kata yang indah dan bermakna dalam tetapi juga mencerminkan keadaan sosial masyarakat Prancis semasa hidupnya, sehingga beliau layak mendapatkan julukan sebagai *L'enfant Lumière*.

Hasil karya sastra kemudian menjadi cerminan situasi dan kondisi masyarakat di negaranya yang sedang terjadi pada saat itu. Pada abad ke-20, politik sedang sangat berkembang. Munculnya ideologi politik baru ikut mempengaruhi aspek-aspek lain dalam kehidupan, termasuk juga karya-karya sastra. Para pengarang mengungkapkan pemikiran mereka yang dipengaruhi oleh kejadian-kejadian penting yang tercatat dalam sejarah besar dunia.

Salah satu kejadian penting tersebut adalah perang dunia. Perang dunia ini disebabkan oleh konflik. Elly M. Setiadi dan Usman Kolip (2011:347), konflik berarti benturan kepentingan, keinginan, pendapat, dan lain-lain yang

paling tidak melibatkan dua pihak atau lebih. Konflik yang terjadi pada saat tersebut disebabkan oleh benturan kepentingan antarnegara Eropa. Konflik tersebut berdampak luas dalam kehidupan masyarakat.

Pecahnya Perang Dunia pertama dan ke dua ikut mempengaruhi karya sastra pada masa ini. Perang dunia menjadikan Prancis tidak stabil. Dampak yang begitu besar ini bahkan terasa hingga beberapa dasawarsa. Prancis yang sebenarnya tidak memiliki konflik menjadi terlibat dalam perang besar ini dengan beraliansi bersama Rusia dan Inggris.

Dampak perang ini dapat terlihat pada keadaan ekonomi negara dan sosial masyarakat. Beberapa golongan masyarakat memperoleh kekayaan selama perang berlangsung, namun di lain sisi juga merugikan golongan masyarakat lainnya. Seperti halnya yang diungkapkan dalam Sejarah Prancis dari Zaman Prasejarah hingga Akhir Abad ke-20 (2011:348), situasi perang menyebabkan terbentuknya kelompok lapisan sosial: pedagang, pelaku spekulasi, tengkulak perang.

Situasi seperti inilah yang mempengaruhi para sastrawan dalam membuat karya-karya mereka. Hal ini dapat dilihat dari karya-karya seorang sastrawan Prancis, Jacques Prévert, yang mencerminkan kejadian-kejadian ini dalam salah satu karyanya *La Grasse Matinée* yang terkumpul dalam *recueil Paroles*.

Jacques Prévert adalah salah seorang sastrawan Prancis terkenal pada abad ke dua puluh. Beliau lahir pada tanggal 4 Februari 1900 di Neuilly-Sur-Seine. Prévert terlahir dari keluarga yang memiliki kesulitan ekonomi.

Ayahnya melakukan pekerjaan sampingan sebagai penulis kritik mengenai teater. Ia juga sering membawa Jacques Prévert pergi untuk menonton teater. Hal ini mempengaruhi Prévert yang juga menggeluti dunia teater sekitar tahun 1930. Jacques Prévert juga memiliki seorang saudara laki-laki yang bernama Pierre. Mereka melakukan banyak hal bersama-sama, termasuk menggarap teater bersama.

Semasa sekolahnya, ia memiliki masalah. Ia termasuk salah satu siswa "bodoh" di kelasnya. Hal inilah yang menjadi inspirasinya dalam membuat puisinya yang berjudul *Cancre*, yang terdapat dalam kumpulan puisi *Paroles*. Beliau juga seorang tentara pada perang dunia pertama. Ia menyelesaikan tugasnya sebagai tentara pada tahun 1920.

Pada tahun 1922, Prévert bergabung dengan para seniman beraliran surealis. Namun, setelah sepuluh tahun ia mengubah haluannya. Lalu ia pun terlibat dalam *Groupe Octobre*. *Groupe Octobre* adalah suatu perkumpulan para seniman yang cenderung kiri (sosialis). Ia menghasilkan banyak karya bersama para seniman tersebut. Prévert menulis beberapa skenario teater yang kemudian ia realisasikan bersama saudaranya Pierre Prévert yang juga anggota *Groupe Octobre*.

Setelah perang dunia ke dua, Prévert menerbitkan kumpulan puisi-puisi karya yang berjudul *Paroles*. Kesulitan ekonomi semasa kecilnya, dan banyaknya konflik yang terjadi semasa hidupnya, seperti pecahnya kedua Perang Dunia pertama tahun 1914-1918 dan Perang Dunia ke dua tahun 1939-

1945, serta krisis yang tengah terjadi pada masyarakat, menjadi inspirasi dalam puisi-puisinya.

Beberapa puisi karya Prévert yang terkenal adalah sebagai berikut, *La Grasse Matinée*, *Le Cancre*, dan *Histoire du Cheval*. Puisi *La Grasse Matinée*, mencerminkan tentang kesenjangan sosial. Dalam puisi tersebut Prévert menggambarkan seorang pria yang tidak mampu membeli makanan, demi mendapatkan uang yang ingin ia gunakan untuk sekedar membeli makanan hangat seperti roti dan segelas kopi, pria tersebut rela melakukan tindakan kriminal. Hal ini mencerminkan keadaan sosial masyarakat Prancis selama dan setelah perang dunia ke dua yang menyebabkan krisis ekonomi dan berujung dengan kesenjangan sosial.

Dalam puisinya yang berjudul *Le Cancre*, Jacques Prévert menggambarkan seorang siswa di dalam kelas. Siswa tersebut tidak menuruti perkataan gurunya. Hal ini dapat kita lihat dalam kehidupan sehari-hari. Puisi ini dibuat berdasarkan pengalaman hidup beliau saat masih mengenyam pendidikan.

Histoire du Cheval merupakan salah satu puisi yang ditulis Prévert berdasarkan pengalaman hidupnya dan kejadian di sekitarnya pada saat perang. Prévert mengabdikan dirinya kepada negara dengan bergabung ke dalam militer Prancis pada saat perang dunia pertama tahun 1914-1918. Pengalaman yang ia dapatkan selama perang tersebut, ia curahkan ke dalam puisi ini. Puisi ini bercerita tentang seorang prajurit yang terluka saat perang berlangsung.

Jacques Prévert adalah seorang sastrawan Prancis yang terkenal. Beliau melahirkan banyak karya-karya sastra indah, salah satunya adalah kumpulan puisi *Paroles*. Kumpulan puisi ini merupakan karya beliau yang paling terkenal. *Paroles* telah terjual lebih dari tiga juta kopi di Prancis. *Paroles* juga telah diterjemahkan dalam banyak bahasa.

Dalam karya ini Prévert tidak hanya menyampaikan buah pemikirannya, tetapi beliau juga menggambarkan keadaan masyarakat Prancis pada masa itu. Hal inilah yang membuat penulis tertarik untuk menjadikan karya ini sebagai objek penelitiannya.

B. Fokus dan Subfokus Penelitian

Berdasarkan latar belakang masalah yang telah diuraikan, maka yang menjadi fokus penelitian ini adalah konflik dalam masyarakat Prancis dalam kumpulan puisi *Paroles* karya Jacques Prévert. Dari fokus penelitian tersebut maka subfokus penelitian ini adalah bentuk konflik dalam kumpulan puisi *Paroles* karya Jacques Prévert. Bentuk konflik tersebut adalah konflik pribadi, konflik rasial, konflik antarkelas sosial, konflik politik dan konflik internasional.

C. Perumusan Masalah

Mengacu pada fokus dan subfokus penelitian, perumusan masalah Penelitian ini adalah bagaimana bentuk konflik masyarakat Prancis dalam kumpulan puisi *Paroles* karya Jacques Prévert.

D. Manfaat Penelitian

Manfaat penelitian ini, antara lain untuk memahami keadaan masyarakat Prancis melalui pembelajaran puisi Prancis, khususnya puisi-puisi dalam kumpulan puisi *Paroles* karya Jacques Prévert..

Penelitian ini juga untuk membuka wawasan pembacanya mengenai konflik. Sebagai calon pengajar maupun pengajar, memahami konflik merupakan hal yang penting sebab konflik merupakan fenomena sosial yang dapat terjadi kapan pun, di mana pun, dan pada siapa pun.

BAB II

TINJAUAN PUSTAKA

A. Deskripsi Teoretis

Dalam bab ini dikemukakan teori-teori yang relevan yang dapat mendukung penelitian ini. Teori-teori tersebut mencakup teori puisi, diksi dan konflik sosial.

A.1 Puisi

Wahyuni (2014:12-13) menyatakan bahwa puisi merupakan salah satu bentuk karya sastra yang diwujudkan dengan kata-kata indah dan bermakna dalam. Dibanding karya-karya sastra yang lain, puisi termasuk dalam kategori karya sastra paling tua. Sebab, kemunculannya sudah lebih dulu daripada karya-karya sastra yang lain, seperti cerpen, dongeng, novel, hikayat, dan sebagainya. Oleh karena itu, tidak heran bila puisi juga banyak melahirkan sastrawan- sastrawan terkemuka, seperti Chairil Anwar, Sutadji Calzoum Bachri, W.S. Rendra, Ajib Rosidi, dan sebagainya. Puisi dikatakan sebagai salah satu karya sastra yang paling tua karena puisi sudah dapat ditemukan pada abad pertengahan. Pada setiap abad biasanya tema puisi berbeda-beda, sesuai dengan perkembangan masa.

Wahyudi Siswanto, M.Pd, Luxemburg (1984:175) menyatakan bahwa puisi adalah teks-teks monolog yang isinya bukan pertama-tama merupakan sebuah alur. Masih dalam buku yang sama, Siswanto mengutip Waluyo (1987:25), puisi adalah bentuk karya sastra yang mengungkapkan pikiran dan

perasaan penyair secara imajinatif dan disusun dengan mengonsentrasikan struktur fisik dan struktur batinnya. Siswanto (2013:97) berpendapat bahwa puisi merupakan karya yang dimaksudkan oleh pengarang sebagai puisi dan diterima dengan sama oleh pembaca. Dari pengertian yang diungkapkan oleh waluyo dan siswanto, dapat dikatakan puisi terdiri dari kalimat-kalimat imajinatif yang disusun untuk mengungkapkan pemikiran dan perasaan sang penyairnya.

Schmitt dan Viala (1982: 115) menyatakan bahwa:

- a. *Une poésie est un texte en vers (ou en prose rythmée); il convient alors de parler plutôt de poème.* Sebuah puisi adalah sebuah teks dalam bentuk sajak (atau dalam bentuk prosa berirama); yang kemudian banyak disebut dengan syair.
- b. *La poésie est l'art de faire des vers, de composer des poèmes.* Puisi adalah seni dalam membuat sajak, dalam menyusun syair-syair.
- c. *La poésie est la qualité de tout ce qui touche, charmes, élève l'esprit.* Puisi ialah keistimewaan dari semua yang menyentuh, mempesona serta membangkitkan jiwa.

Dari pendapat Schmitt dan Viala dapat dikatakan bahwa, puisi adalah sebuah teks dalam bentuk sajak yang kata-katanya menyentuh, mempesona serta membangkitkan jiwa.

Menurut Wahyuni (2014:13), dalam kesehariannya, puisi tidak hanya digunakan sebagai sarana hiburan belaka, melainkan juga sebagai sarana untuk melontarkan kritik-kritik pemerintahan, seperti puisi- puisi yang banyak ditulis

oleh sastrawan W.S. Rendra ketika zaman pemerintahan Presiden Soeharto. Selain itu, puisi juga digunakan untuk menulis karya-karya besar yang berkaitan erat dengan kehidupan sehari-hari. Dengan demikian, dapat dikatakan bahwa puisi tidak hanya mencerminkan pemikiran dan perasaan sang penyairnya tetapi juga dapat mencerminkan atau menggambarkan semua cerita kehidupan manusia.

Berdasarkan beberapa definisi puisi yang telah dikemukakan, ditemukan adanya perbedaan pemikiran tentang puisi, tetapi dapat ditarik sebuah kesimpulan bahwa puisi adalah salah satu bentuk karya sastra yang mengungkapkan buah pemikiran dan perasaan sang pengarangnya dan dituangkan dengan kata-kata pilihan. Puisi mengandung unsur-unsur keindahan. Di dalam puisi terdapat kata-kata indah yang dirangkai sehingga membuat para pembaca tertarik untuk membaca serta mengungkap makna yang terkandung dalam puisi. Seorang penyair harus memiliki daya imajinasi yang tinggi untuk dapat mengekspresikan pemikiran dan perasaan dalam larik kata yang berirama, dinyatakan dengan menarik dan memberi kesan.

A.1.1. Ciri-ciri Puisi

Menurut Wahyuni (2014:15-17) puisi memiliki ciri-ciri yang berbeda-beda menurut perkembangan zamannya. Akan tetapi, meskipun memiliki ciri-ciri yang berbeda, puisi tetap memiliki kesamaan yang dapat dikategorikan sebagai ciri-ciri umum puisi, yakni sebagai berikut:

- a. Menggunakan bahasa yang konsentris dan indah. Kata konsentris di sini bermakna singkat, padat, dan bermakna. Sementara, kata indah bermakna indah didengar dan bergaya majas.
- b. Menggunakan dua macam bahasa, yakni bahasa denotasi (bahasa yang bersifat sebenarnya) dan konotasi (bahasa yang bersifat bukan sebenarnya atau yang berarti kiasan).
- c. Memiliki rima yang memberikan efek musikalisasi sehingga diingat atau dihafal.
- d. Menggunakan diksi (pilihan kata) yang tepat.
- e. Setiap bait dapat menyentuh perasaan atau membangkitkan rasa emosional dalam bentuk kegembiraan/kebahagiaan, kepuasan, kesedihan, penyesalan dan sebagainya.

A.1.2. Struktur Puisi

Siswanto (2013:102) menjabarkan struktur puisi sebagai berikut, bentuk dan struktur fisik puisi sering disebut metode puisi. Sengaja tidak digunakan istilah metode puisi supaya tidak kacau dengan bidang lain, misalnya bidang penelitian. Bentuk dan struktur puisi mencakup (1) perwajahan puisi, (2) diksi, (3) pengimajian, (4) kata konkret, (5) majas atau bahasa figuratif, dan verifikasi.

A.1.2.1. Perwajahan Puisi (Tipografi)

Ciri-ciri yang dapat dilihat secara sepintas dari bentuk puisi adalah perwajahannya. Perwajahan puisi adalah pengaturan dan penulisan kata, larik dan bait dalam puisi. Pada puisi konvensional, kata-katanya diatur dalam deret yang disebut *larik* atau *baris*. Setiap satu larik tidak selalu mencerminkan satu pernyataan. Mungkin saja satu pernyataan ditulis dalam satu atau dua larik, bahkan bisa lebih. Larik dalam puisi tidak selalu dimulai dengan huruf besar dan diakhiri dengan titik (.). Kumpulan pernyataan-pernyataan dalam puisi tidak membentuk paragraf, tapi membentuk bait. Sebuah bait dalam suatu puisi mengandung satu pokok pikiran.

A.1.2.2. Diksi

Diksi adalah pemilihan kata-kata yang dilakukan oleh penyair dalam puisinya. Karena puisi adalah bentuk karya sastra yang dengan sedikit kata-kata dapat mengungkapkan banyak hal, kata-katanya harus dipilih secermat mungkin. Pemilihan kata dalam puisi berhubungan erat dengan makna, keselarasan bunyi, dan urutan kata.

Pemilihan kata berhubungan erat dengan latar belakang penyair. Semakin luas wawasan penyair, semakin kaya dan berbobot kata-kata yang digunakan. Kata dalam puisi tidak hanya sekedar kata-kata yang dihafalkan, tetapi sudah mengandung pandangan pengarang. Kata dalam puisi juga bias mengungkapkan perasaan pengarang seperti marah, riang, cemas, khawatir, tegang, atau takut.

A.1.2.3 Imaji

Imaji adalah kata atau kelompok kata yang dapat mengungkapkan pengalaman indrawi, seperti penglihatan, pendengaran, dan perasaan. Imaji dapat dibagi menjadi tiga: imaji suara (auditif), imaji penglihatan (visual), dan imaji raba atau sentuh (imaji taktil). Imaji dapat mengakibatkan pembaca seakan-akan melihat, mendengar, dan merasakan seperti yang dialami oleh penyair. Imaji berhubungan erat dengan kata konkret.

A.1.2.4. Kata Konkret

Seperti yang diterangkan di atas, bahwa kata konkret berhubungan erat dengan imaji. Kata konkret adalah kata-kata yang dapat ditangkap dengan indra. Dengan kata konkret akan memungkinkan imaji muncul.

A.1.2.5. Bahasa Figuratif (Majas)

Majas ialah bahasa berkias yang dapat menghidupkan atau meningkatkan efek dan menimbulkan konotasi tertentu (Sudjito, 1986:128). Bahasa figuratif menyebabkan puisi menjadi prismatis artinya memancarkan banyak makna atau kaya akan makna (Waluyo, 1987:83). Perrine dalam Siswanto (2013:108) menyatakan bahwa bahasa figuratif dipandang lebih efektif untuk menyatakan apa yang dimaksud penyair, karena (1) bahasa figuratif mampu menghasilkan kesenangan imajinatif, (2) bahasa figuratif adalah cara untuk menghasilkan imaji tambahan dalam puisi, sehingga yang abstrak jadi konkret dan menjadikan puisi lebih nikmat dibaca, (3) bahasa figuratif adalah cara

menambah intensitas perasaan penyair untuk puisinya dan menyampaikan sikap penyair, (4) bahasa figuratif adalah cara untuk mengonsentrasikan makna yang hendak disampaikan dan cara menyampaikan sesuatu yang banyak dan luas dengan bahasa yang singkat.

A.1.2.6. Verifikasi

Verifikasi dalam puisi terdiri atas rima, ritme, dan metrum. Berikut ini akan diuraikan satu demi satu.

A.1.2.6.1. Rima

Ada sedikit perbedaan konsep rima dengan sajak. Sajak adalah persamaan bunyi pada akhir baris puisi. Sedangkan rima adalah persamaan bunyi pada puisi, baik di awal, tengah, maupun akhir baris puisi.

A.1.2.6.2. Ritma dan Metrum

Menurut Waluyo dalam Siswanto (2013:111), ritma merupakan tinggi-rendah, panjang-pendek, keras-lemahnya bunyi. Ritma sangat menonjol bila puisi itu dibacakan. Ada ahli yang menyamakan rima dengan metrum. Dalam deklamasi, biasanya puisi diberi (‘) pada suku kata bertekanan keras, dan (u) diatas suku kata yang bertekanan lemah. Dari variasi keras-lemah tersebut, secara garis besar dapat dibedakan atas empat metrum. Jambe, yaitu tekanan bervariasi, ada yang diberi tekanan ada yang tidak. Pada tracheus, yaitu tekanan keras terdapat pada suku pertama. Pada daktylus tekanan terdapat pada awal baris, dan selanjutnya diseling dua suku

kata tidak bertekanan. Pada anapest tekanan dimulai pada suku kata ketiga dan pada awal kata tidak bertekanan.

Dari pendapat wahyuni mengenai ciri puisi dan pendapat Siswanto mengenai struktur puisi, maka dapat dikatakan bahwa puisi memiliki ciri dan struktur tersendiri. Ciri tersebut merupakan hal yang membedakan puisi dari karya sastra lainnya.

A.2. Konflik

Menurut Webster dalam Pruit & Rubin (2009:9), istilah "conflict" di dalam bahasa aslinya berarti suatu perkelahian, peperangan, atau perjuangan yaitu berupa konfrontasi fisik antara beberapa pihak. Namun, konflik tidak selalu berupa konfrontasi fisik. Biasanya konflik hanya pertentangan karena adanya perbedaan pendapat.

Elly Setiadi & Usman Kolip (2011:345) berpendapat bahwa, istilah "konflik" secara etimologis berasal dari bahasa Latin "con" yang berarti bersama dan "*fligere*" yang berarti benturan atau tabrakan. Pada umumnya istilah konflik sosial mengandung suatu rangkaian fenomena pertentangan dan pertikaian antarpribadi melalui dari konflik kelas sampai pada pertentangan dan peperangan internasional.

Menurut Wiradi dalam Indra Lesang (2015:84), salah satu definisi konflik adalah suatu proses yaitu proses interaksi antara dua atau lebih individu atau kelompok dalam memperebutkan objek yang sama demi kepentingannya.

Dari pengertian konflik tersebut, dapat dikatakan bahwa konflik bisa terjadi dalam masyarakat, bisa antarindividu bisa juga antarkelompok.

Menurut Christophe Carré (2013:11), *le conflit est partout, complexe, multiforme et nous ne savons pas toujours quel sens lui accorder, ni quelles solutions mettre en oeuvre pour y faire face de façon constructive*. Konflik dapat terjadi di mana saja, kompleks, beragam dan kita tidak selalu tahu arti yang dibawanya, ataupun solusi yang digunakan untuk menyelesaikannya secara konstruktif. Konflik dapat terjadi di mana saja dan kepada siapa saja dan memiliki beragam bentuk, sehingga penyelesaiannya pun tergantung pada bentuk konflik itu sendiri.

Dari berbagai pengertian di atas dapat diambil kesimpulan bahwa konflik adalah pertentangan dan pertikaian yang terjadi antaranggota atau masyarakat untuk mencapai suatu tujuan yang diinginkan dengan cara saling menantang dengan ancaman kekerasan. Konflik adalah salah satu bentuk interaksi sosial antara satu pihak dengan pihak lain, hal ini memungkinkan konflik untuk terjadi di kalangan masyarakat manapun, yang ditandai dengan adanya sikap saling mengancam, menekan, hingga saling menghancurkan. Konflik sesungguhnya merupakan suatu proses bertemunya dua pihak atau lebih yang mempunyai kepentingan yang relatif sama terhadap hal yang sifatnya terbatas.

A.2.1. Bentuk-bentuk Konflik

Menurut Setiadi dan Kolip (2011:349), terdapat delapan bentuk konflik yaitu:

1. Konflik Gender. Gender lebih memerhatikan pada aspek status dan peranan manusia dilihat dari jenis kelamin.
2. Konflik Rasial dan Antarsuku. Istilah ras sering kali diidentikkan dengan perbedaan warna kulit manusia, di antaranya ada sebagian kelompok manusia yang berkulit putih, sawo matang, dan hitam.
3. Konflik AntarUmat Agama. Perbedaan keyakinan dan atribut-atribut justru berdampak pada segmentasi kelompok-kelompok sosial yang berdiri sendiri.
4. Konflik Antargolongan. Konflik antargolongan di antaranya dipicu oleh satu golongan tertentu memaksakan kehendaknya kepada kelompok lain untuk melakukan perbuatan yang dikehendaki oleh golongan tersebut.
5. Konflik Kepentingan. Di dalam dunia politik: “tiada lawan yang abadi dan tiada kawan yang abadi, kecuali kepentingan abadi.” Dengan demikian, konflik kepentingan identik dengan konflik politik.
6. Konflik Antarpribadi. Konflik antarindividu adalah konflik sosial yang melibatkan individu di dalam konflik tersebut. Konflik ini terjadi karena adanya perbedaan atau pertentangan atau juga ketidakcocokan antara individu satu dan individu lain.

7. Konflik Antarkelas Sosial. Konflik antarkelas sosial biasanya berupa konflik yang bersifat vertikal; yaitu antara kelas sosial atas dan kelas sosial bawah.
8. Konflik Antarnegara/Bangsa. Konflik antarnegara adalah konflik yang terjadi antara dua negara atau lebih. Mereka memiliki perbedaan tujuan negara dan berupaya memaksakan kehendak negaranya kepada negara lain.

Wijardjo dalam Indra Lesang (2015:87) mengemukakan bentuk konflik sebagai berikut:

1. Konflik Tutupan (*latent*). Konflik tersembunyi dicirikan dengan adanya tekanan-tekanan yang tidak nampak yang tidak sepenuhnya berkembang dan belum terangkat ke puncak konflik.
2. Konflik Muncul (*emerging*). Konflik muncul adalah perselisihan antar-pihak-pihak yang berselisih, mereka mengakui adanya perselisihan, kebanyakan permasalahannya belum jelas, tapi proses negosiasi dan penyelesaian masalah belum berkembang.
3. Konflik Terbuka (*manifest*). Konflik terbuka adalah konflik di mana pihak-pihak secara aktif terlibat dalam perselisihan yang terjadi, mungkin sudah selesai bernegosiasi, dan mungkin juga mencapai jalan buntu.

Menurut Soerjono Soekanto (2015:93), bentuk konflik sosial terbagi menjadi lima yaitu:

1. Pertentangan pribadi. Konflik yang terjadi antara dua individu atau lebih karena perbedaan pandangan.
2. Pertentangan rasial. Konflik yang timbul akibat perbedaan-perbedaan ras.
3. Pertentangan antara kelas-kelas sosial. Konflik yang disebabkan karena adanya perbedaan kepentingan antarkelas sosial.
4. Pertentangan politik. Konflik ini terjadi akibat adanya kepentingan atau tujuan politis seseorang atau kelompok.
5. Pertentangan yang bersifat internasional. Konflik yang terjadi karena perbedaan kepentingan yang kemudian berpengaruh pada kedaulatan negara.

Mengacu pada teori bentuk konflik yang telah diuraikan, teori yang digunakan untuk menganalisis data dalam penelitian ini adalah teori yang dikemukakan oleh Soerjono Soekanto yaitu:

1. Konflik atau pertentangan pribadi, yaitu konflik yang terjadi antara dua individu atau lebih karena perbedaan pandangan dan sebagainya.
2. Konflik atau pertentangan rasial, yaitu konflik yang timbul akibat perbedaan-perbedaan ras.
3. Konflik atau pertentangan antara kelas-kelas sosial, yaitu konflik yang terjadi disebabkan adanya perbedaan kepentingan antarkelas sosial.

4. Konflik atau pertentangan politik, yaitu konflik yang terjadi akibat adanya kepentingan atau tujuan politis seseorang atau kelompok.
5. Konflik atau pertentangan yang bersifat internasional, yaitu konflik yang terjadi karena perbedaan kepentingan yang kemudian berpengaruh pada kedaulatan negara.

A.2.2. Faktor-faktor Penyebab Terjadinya Konflik

Menurut Setiadi & Kolip (2011:361), para sosiolog berpendapat bahwa akar dari timbulnya konflik yaitu adanya hubungan sosial, ekonomi, politik yang akarnya adalah perebutan atas sumber-sumber kepemilikan, status sosial dan kekuasaan yang jumlah ketersediaannya sangat terbatas dengan pembagian yang tidak merata di masyarakat. Pada dasarnya, secara sederhana penyebab konflik dibagi dua, yaitu:

1. Kemajemukan horizontal.
2. Kemajemukan vertikal.

Dari pendapat Setiadi dan Kolip tersebut, dapat dimengerti bahwa dalam kehidupan sosial, setiap kali kita berinteraksi dengan seseorang maka terdapat kemungkinan terjadinya konflik.

A.2.3. Dampak Konflik terhadap Masyarakat

Menurut Setiadi dan Kolip (2011:377), tak perlu diragukan lagi, proses sosial yang namanya konflik itu adalah suatu proses yang bersifat

disosiatif. Sekalipun sering berlangsung dengan keras dan tajam, proses-proses konflik itu sering pula mempunyai akibat-akibat yang positif bagi masyarakat. Konflik-konflik yang berlangsung dalam diskusi misalnya, jelas akan unggul, sedangkan pikiran-pikiran yang kurang terkaji secara benar akan tersisih. Positif atau tidaknya akibat konflik-konflik memang tergantung dari persoalan yang dipertentangkan, dan tergantung pula dari struktur sosial yang menjadi ajang berlangsungnya konflik. Berikut dampak konflik:

1. Bertambahnya solidaritas kelompok.
2. Hancurnya kesatuan kelompok.
3. Adanya perubahan kepribadian individu.
4. Hancurnya nilai-nilai dan norma sosial yang ada.
5. Hilangnya Harta Benda (material) dan korban manusia.

Dari pendapat Setiadi dan Kolip di atas, maka dapat dilihat bahwa konflik memiliki pelbagai dampak. Dampak yang disebabkan tidak hanya dampak negatif, terdapat juga dampak positif.

A.2.4. Upaya-upaya Untuk Mengatasi Konflik

Menurut Nasikun (2003:22) Adapun bentuk penyelesaian konflik yang lazim dipakai yakni konsiliasi, mediasi, arbitrase, dan perwasitan. Urutan ini berdasarkan kebiasaan orang mencari penyelesaian suatu masalah, yakni cara yang tidak formal lebih dahulu, kemudian cara yang

formal, jika cara pertama tidak membawa hasil. Berikut adalah upaya-upaya untuk mengatasi konflik menurut Nasikun (2003:25):

1. Konsiliasi (*conciliation*)

Pengendalian semacam ini terwujud melalui lembaga-lembaga tertentu yang memungkinkan tumbuhnya pola diskusi dan pengambilan keputusan-keputusan diantara pihak-pihak yang berlawanan mengenai persoalan-persoalan yang mereka pertentangkan.

2. Mediasi (*mediation*)

Bentuk pengendalian ini dilakukan bila kedua belah pihak yang bersengketa bersama-sama sepakat untuk memberikan nasihat-nasihatnya tentang bagaimana mereka sebaiknya menyelesaikan pertentangan mereka.

3. Arbitrasi berasal dari kata latin arbitrium, artinya melalui pengadilan, dengan seorang hakim (*arbiter*) sebagai pengambil keputusan. Arbitrasi berbeda dengan konsiliasi dan mediasi. Seorang arbiter memberi keputusan yang mengikat kedua belah pihak yang bersengketa, artinya keputusan seorang hakim harus ditaati. Apabila salah satu pihak tidak menerima keputusan itu, ia dapat naik banding kepada pengadilan yang lebih tinggi sampai instansi pengadilan nasional yang tertinggi.

4. Perwasitan

Di dalam hal ini kedua belah pihak yang bertentangan bersepakat untuk memberikan keputusan-keputusan tertentu untuk menyelesaikan konflik yang terjadi diantara mereka.

Dari pemaparan menurut Nasikun tersebut, dapat dilihat bahwa terdapat berbagai macam upaya untuk mengatasi konflik. Upaya yang digunakan untuk menyelesaikan konflik berbeda-beda tergantung dengan seberapa buruk konflik yang sedang terjadi.

A.3. Sosiologi Sastra

Menurut Sapardi Djoko Damono (1979:2), lebih jauh lagi, sastra bisa mengandung gagasan yang mungkin dimanfaatkan untuk menumbuhkan sikap sosial tertentu-atau bahkan untuk mencetuskan peristiwa sosial tertentu. Pendekatan terhadap sastra yang mempertimbangkan segi-segi kemasyarakatan ini oleh beberapa penulis disebut sosiologi sastra. Melalui sosiologi, penjelasan dan pemahaman akan sastra akan lebih lengkap.

Masih menurut Sapardi (1979:10), pendekatan sosiologi sastra yang paling banyak dilakukan saat ini menaruh perhatian yang besar terhadap aspek dokumenter sastra: landasannya adalah gagasan bahwa sastra merupakan cermin zamannya. Pandangan ini beranggapan bahwa sastra merupakan cermin langsung dari pelbagai segi struktur sosial, hubungan dengan kekeluargaan,

pertentangan kelas, dan lain-lain. Sapardi beranggapan bahwa melalui sosiologi, sastra akan menjadi lebih mudah dimengerti.

Faruk (2010:53) menyatakan bahwa, sastra merupakan institusi sosial yang secara langsung maupun tidak langsung terlibat dalam pertentangan antarkelas di dalam masyarakat, dapat sebagai kekuatan konservatif yang berusaha mempertahankan struktur sosial yang berlaku ataupun sebagai kekuatan progresif yang berusaha merombak struktur tersebut demi terbangunnya sebuah struktur sosial yang baru di bawah dominasi kelas sosial yang baru pula. Dari pendapatnya, dapat dikatakan bahwa sastra dan sosiologi sangat berkaitan karena keduanya sama-sama berhubungan dengan keadaan masyarakat dan keadaan sosial. Karya sastra tidak hanya mencerminkan pemikiran dan perasaan pengarangnya, tetapi terkadang karya sastra juga mencerminkan keadaan yang terjadi sepanjang hidup penulis.

Gisèle Sapiro (2014:8) menyatakan bahwa, *dans cette optique, l'approche sociologique du fait littéraire est conçue comme l'étude de médiations entre les œuvres et les conditions sociales de leur productions.* Pendekatan sosiologi sastra dipahami sebagai studi tentang mediasi antara karya dan kondisi sosial penulisannya. Dengan demikian dapat dikatakan bahwa karya sastra bisa menjadi sebuah fenomena sosial.

Menurut Heru Kurniawan (2012:3), karena sastra merupakan produk budaya, maka sastra selain menggambarkan ide dan gagasan penulisnya, sastra juga menggambarkan sistem sosial dan budaya sebagai tempat penulis itu

hidup. Keadaan sosial pada masa penulis hidup ikut mempengaruhi karya sastra yang ditulisnya.

Mengacu kepada pendapat-pendapat tersebut, dapat disimpulkan bahwa sosiologi sastra adalah sebuah pendekatan studi antara sastra dan sosial. Karya sastra mencerminkan kejadian-kejadian dalam masyarakat pada masanya. Karya sastra bukan hanya buah pemikiran dan perasaan sang penyair tetapi juga menggambarkan kejadian-kejadian sepanjang hidupnya.

Penelitian ini mengacu kepada tiga teori yaitu teori puisi, teori konflik dan sosiologi sastra. Dari teori-teori puisi yang dikemukakan oleh Wahyuni, Siswanto, Schmitt dan Viala, maka dapat disintesis, puisi adalah salah satu bentuk karya sastra yang mengungkapkan buah pemikiran dan perasaan sang pengarangnya dan dituangkan dengan kata-kata pilihan. Sedangkan dari teori-teori konflik yang dikemukakan oleh Webster dalam Pruitt dan Rubin, Setiadi dan Kolip, Narwoko dan Suyanto, dapat disintesis, konflik adalah pertentangan dan pertikaian yang terjadi antaranggota atau antarkelompok untuk mencapai suatu tujuan yang diinginkan dengan cara saling menantang dengan ancaman kekerasan. Dari teori sosiologi sastra yang dikemukakan oleh Damono, Faruk dan Sapiro, dapat disintesis, sosiologi sastra adalah sebuah pendekatan studi antara sastra dan sosial.

Teori bentuk konflik yang dikemukakan oleh Soerjono Soekanto menjadi acuan penelitian ini. Menurut Soekanto terdapat lima bentuk konflik yaitu:

1. Konflik atau pertentangan pribadi, yaitu konflik yang terjadi antara dua individu atau lebih karena perbedaan pandangan dan sebagainya.

2. Konflik atau pertentangan rasial, yaitu konflik yang timbul akibat perbedaan-perbedaan ras.
3. Konflik atau pertentangan antara kelas-kelas sosial, yaitu konflik yang terjadi disebabkan adanya perbedaan kepentingan antar kelas sosial.
4. Konflik atau pertentangan politik, yaitu konflik yang terjadi akibat adanya kepentingan atau tujuan politis seseorang atau kelompok.
5. Konflik atau pertentangan yang bersifat internasional, yaitu konflik yang terjadi karena perbedaan kepentingan yang kemudian berpengaruh pada kedaulatan negara.

B. Penelitian yang Relevan

Sri Endah Putriningsih, mahasiswi Jurusan Pendidikan Bahasa Prancis, Universitas Negeri Jakarta melakukan penelitian untuk memenuhi tugas akhirnya pada tahun 2014. Ia melakukan penelitian dengan menganalisa diksi yang mencerminkan kesedihan dalam sonata *Les Vingt-Quatre Sonnets* karya Louise Labe.

C. Kerangka Berpikir

Kumpulan puisi *Paroles* karya Jacques Prévert merupakan salah satu hasil karya sastra Prancis yang sangat terkenal. *Paroles* ditulis pada abad ke 20. Dalam kumpulan puisi ini, Jacques Prévert tidak hanya menuangkan pemikiran dan perasaannya, beliau juga menggambarkan kondisi masyarakat Prancis pada masa perang dunia pertama dan kedua serta keadaan masyarakat Prancis pasca perang.

Dalam puisi-puisinya, Jacques Prévert menggambarkan konflik-konflik yang terjadi dalam masyarakat Prancis sekitar tahun 1900. Konflik memiliki beragam bentuk. Menurut Soerjono Soekanto terdapat lima bentuk konflik, yaitu 1) konflik pribadi, 2) konflik rasial, 3) konflik antarkelompok sosial, 4) konflik politik, dan 5) konflik internasional.

Berdasarkan pemaparan tersebut, fokus penelitian ini adalah konflik yang terjadi pada masyarakat Prancis sekitar tahun 1900 yang tercermin dalam kumpulan puisi *Paroles* karya Jcque Prévert. Subfokus penelitian ini adalah bentuk-bentuk konflik dalam kumpulan puisi *Paroles* karya Jacques Prévert. Bentuk-bentuk konflik tersebut akan dianalisis berdasarkan teori yang dikemukakan oleh Soerjono Soekanto dengan menggunakan pendekatan sosiologi sastra.

BAB III

METODOLOGI PENELITIAN

A. Tujuan Penelitian

Penelitian ini bertujuan untuk memperoleh pemahaman secara mendalam mengenai konflik dalam puisi-puisi Jacques Prévert yang dimuat dalam kumpulan puisi *Paroles*.

B. Lingkup Penelitian

Pada penelitian ini tujuan yang hendak dicapai peneliti adalah untuk mengetahui dan menganalisis konflik dalam masyarakat Prancis sekitar tahun 1900-1977 yang tercermin dalam *Paroles* karya Jacques Prévert. Mengacu kepada fokus penelitian, maka subfokus penelitian ini adalah bentuk konflik.

C. Waktu dan Tempat

Dalam penelitian ini, peneliti menggunakan metode deskriptif kualitatif. Menurut Lodico, Spaulding, dan Voegtler, penelitian kualitatif, yang juga disebut penelitian interpretif atau penelitian lapangan adalah suatu metodologi yang dipinjam dari disiplin ilmu seperti sosiologi dan antropologi dan diadaptasi ke seting pendidikan. Peneliti kualitatif menggunakan metode penalaran induktif dan sangat percaya bahwa terdapat banyak perspektif yang akan dapat diungkapkan. Penelitian kualitatif

berfokus pada fenomena sosial dan pada pemberian suara pada perasaan dan persepsi dari partisipan di bawah studi. Hal ini didasarkan pada kepercayaan bahwa pengetahuan dihasilkan dari setting sosial dan bahwa pemahaman pengetahuan sosial adalah suatu proses ilmiah yang sah (legitimate) (Emzir 2014:2). Pada penelitian ini, peneliti akan mencatat, mengolah, menyajikan dan menganalisis untuk memberikan gambaran mengenai puisi-puisi Jacques Prévert yang dimuat dalam kumpulan puisi *Paroles* mencerminkan keadaan sosial masyarakat Prancis.

D. Prosedur Penelitian

Langkah-langkah prosedur yang dilakukan dalam meneliti puisi ini, yaitu melalui tahapan berikut ini:

1. Memilih puisi-puisi Jacques Prévert yang memiliki tema konflik sosial, seperti *La Grasse Matinée*, *Le Cancre*, *Histoire du Cheval*, *Familial*, dan *L'ordre Nouveau*.
2. Menemukan permasalahan. Dalam penelitian ini masalah dibatasi dengan pencarian diksi yang mengandung bentuk konflik.
3. Mengklarifikasikan bentuk konflik yakni, Konflik Antar-Individu, Konflik Rasial, Konflik Antar-Kelas Sosial, Konflik Politik dan Konflik Internasional.
4. Menganalisis data dan menentukan bentuk konflik.

5. Melakukan interpretasi data menurut teori yang digunakan dengan menjelaskan bentuk konflik apa saja yang tercermin dalam puisi-puisi karya Jacques Prévert tersebut.

E. Teknik Pengumpulan Data

Teknik pengumpulan data yang digunakan dalam penelitian ini dilakukan dengan metode studi dokumen. Menurut Wiratna (2014:33), studi dokumen merupakan metode pengumpulan data kualitatif. Sejumlah besar fakta dan data tersimpan dalam bahan berbentuk dokumentasi. Data jenis ini mempunyai sifat utama tak terbatas pada ruang dan waktu sehingga bias dipakai untuk menggali informasi yang terjadi di masa silam.

Dalam penelitian ini data yang diteliti adalah bentuk konflik yang tercermin dalam puisi-puisi Jacques Prévert, kemudian data tersebut diidentifikasi dan dicatat ke dalam tabel analisis data. Tabel analisis data ini mengacu kepada teori bentuk konflik yang digunakan. Berikut tabel yang digunakan:

Tabel 1. Tabel Analisis Data

No	Baris dalam Puisi	Bentuk Konflik					Keterangan
		Konflik Pribadi	Konflik Rasial	Konflik Antar-kelas Sosial	Konflik Politik	Konflik Internasional	

F. Teknik Analisis Data

Penelitian ini menggunakan teknik reduksi data menurut Miles and Hubberman yang terdiri dari 3 alur kegiatan, yaitu:

1. Reduksi Data

Reduksi data merupakan proses pemilihan data dalam menyederhanakan, mentransformasi data kasar, membuang yang tidak diperlukan dan mengorganisir data. Dalam penelitian ini data dipusatkan pada puisi-puisi karya Jacques Prévert yang mencerminkan konflik.

2. Penyajian Data

Penyajian data dalam penelitian ini, yaitu pencatatan dan penganalisan data berupa pilihan diksi yang mencerminkan konflik.

3. Penarikan Kesimpulan/Verifikasi

Kesimpulan dalam penelitian ini berupa bentuk konflik paling banyak yang terdapat dalam kumpulan puisi *Paroles* karya Jacques Prévert.

G. Kriteria Analisis

Untuk hasil penelitian yang sesuai dengan tujuan penelitian, maka dibutuhkan kriteria analisis, dan pada penelitian ini, kriteria analisisnya adalah diksi pada puisi-puisi yang mencerminkan jenis konflik sosial. Selain itu, penelitian kualitatif memerlukan pemeriksaan keabsahan data. Menurut Moleong (2013:324), untuk menetapkan keabsahan data diperlukan teknik pemeriksaan. Terdapat empat kriteria yang digunakan dalam teknik tersebut, diantaranya adalah derajat kepercayaan, keteralihan, kebergantungan dan kepastian.

BAB IV

HASIL PENELITIAN

A. Deskripsi Data

Dalam bab ini akan dipaparkan hasil penelitian berupa tabel dan interpretasinya yang mengacu pada fokus dan subfokus yang tertera pada Bab I, yaitu konflik yang tercermin dalam kumpulan puisi *Paroles* karya Jacques Prévert. Untuk menemukan bentuk konflik dalam puisi-puisi Jacques Prévert tersebut, maka ditentukanlah lima buah puisi. Berikut puisi-puisi tersebut:

1. *Histoire du Cheval*

Puisi *Histoire du Cheval* terdiri dari 2 bait. Dalam puisi ini, Jacques Prévert menceritakan tentang keadaan saat perang dunia pertama (1914-1918). Pada saat itu Jacques Prévert adalah seorang tentara.

2. *Le Cancre*

Puisi *Le Cancre* terdiri dari 1 bait. Puisi ini bercerita tentang seorang murid yang dianggap bodoh oleh guru dan teman-teman sekelasnya. Ia dianggap bodoh karena tidak mau mendengarkan dan tidak mau mengerjakan apa yang diminta sang guru. Puisi ini merupakan pengalaman pribadi sang penulis puisi, Jacques Prévert.

3. *La Grasse Matinée*

Puisi *La Grasse Matinée* terdiri dari 1 bait. *La Grasse Matinée* merupakan sebuah puisi yang menggambarkan keadaan ekonomi dan sosial Prancis. Puisi ini menunjukkan bahwa Prancis mengalami kesenjangan ekonomi dan sosial saat perang dunia pertama (1914-1918) dan perang dunia ke dua (1939-1945).

4. *Familiale*

Puisi yang berjudul *Familiale* ini terdiri dari 1 bait. Puisi ini menceritakan soal keadaan sebuah keluarga di Prancis pada tahun 1940-an. Pada saat itu, di Prancis sedang terjadi perang. Dalam puisi ini, Jacque Prévert menggambarkan seorang anak yang ikut berperang dan gugur di medan perang. Puisi ini juga menunjukkan bahwa anak-anak lelaki yang berperang dan gugur dalam perang adalah hal yang sudah biasa terjadi pada saat itu.

5. *L'Ordre Nouveau*

Puisi *L'Ordre Nouveau* terdiri dari 1 bait. Dalam puisinya yang berjudul *L'Ordre Nouveau*, Jacques Prévert menggambarkan keadaan saat terjadinya perang dunia ke dua. Pada tahun 1939-1945 perang sedang berkecamuk di Eropa. Prancis pun ikut serta dalam perang ini melawan Nazi (Jerman).

A.1. Data Konflik Tiap Puisi

1. Analisa Konflik dalam Puisi *Histoire du Cheval*

Tabel 4.1. Analisa Puisi *Histoire du Cheval*

No	Baris dalam Puisi	Bentuk Konflik					Keterangan
		Konflik Pribadi	Konflik Rasial	Konflik Antar-kelas Sosial	Konflik Politik	Konflik Internasional	
1	<i>Que la vie est <u>amère</u></i>			√			Konteks (Halaman 19 Baris 12)
2	<i>C'étaient mon <u>pauvre</u> père</i>			√			Konteks (Baris 13)

No	Kalimat dalam Puisi	Bentuk Konflik					Keterangan
		Konflik Pribadi	Konflik Rasial	Konflik Antar-kelas Sosial	Konflik Politik	Konflik Internasional	
3	<i>Et puis ma pauvre mère</i>			√			Konteks (Baris 14)
4	<i>Car il y avait la guerre</i>					√	Diksi (Baris 38)
5	<i>La guerre qui continuaient</i>					√	Diksi (Baris 39)
6	<i>Et comme il y avait la guerre</i>					√	Diksi (Baris 42)
7	<i>La guerre qui continuaient</i>					√	Diksi (Baris 43)
8	<i>La vie devenait chère</i>			√			Konteks (Baris 44)
9	<i>Maintenant la guerre est finie</i>					√	Diksi (Baris 75)

Berdasarkan tabel 4.1 dalam puisi *Histoire du Cheval* terdapat 9 baris yang mengandung konflik. Dari ke- 9 baris tersebut, terdapat 4 konflik antarkelas sosial dan 5 konflik internasional.

Konflik antarkelas sosial terdapat pada baris keduabelas, tigabelas, empatbelas dan empat puluh empat dalam puisi. Berikut isi baris tersebut, *que la vie est amère, c'étaient mon pauvre père, et puis ma pauvre mère*, dan *la vie devenait chère*. Sedangkan konflik antarindividu dalam puisi *Histoire du Cheval* terdapat pada baris ke tiga puluh delapan, tiga puluh sembilan, empat puluh dua,

empat puluh tiga dan tujuh puluh lima dalam kalimat, *car il y avait la guerre, la guerre qui continuaient, et comme il y avait la guerre, la guerre qui continuaient,* dan *maintenant la guerre est finie.*

2. Analisa Konflik dalam Puisi *Le Cancre*

Tabel 4.2. Analisa Puisi *Le Cancre*

No	Baris dalam Puisi	Bentuk Konflik					Keterangan
		Konflik Pribadi	Konflik Rasial	Konflik Antar-kelas Sosial	Konflik Politik	Konflik Internasional	
1	<i>Il dit <u>oui</u> à ce qu'il <u>aime</u></i>	√					Konteks (Halaman 65 Baris 1)
2	<i>Il dit <u>non</u> au <u>professeur</u></i>	√					Konteks (Baris 2)
3	<i>Et malgré les <u>menaces</u> du maître</i>	√					Konteks (Baris 13)
4	<i>Sous les <u>huées</u> des enfants prodiges</i>	√					Konteks (Baris 14)

Berdasarkan tabel 4.2 dalam puisi *Le Cancre* terdapat 4 baris yang mengandung konflik. Dari ke- 4 baris tersebut, semuanya mengandung konflik pribadi.

Konflik pribadi terdapat pada baris pertama dan ke dua dalam puisi. Berikut isi baris pertama dan ke dua yaitu, *Il dit oui à ce qu'il aime dan Il dit non au professeur*. Lalu konflik pribadi dalam puisi *Le Cancre* juga terdapat pada baris ke tigabelas dan empatbelas, *et malgré les menaces du maître dan sous les huées des enfants prodiges*.

3. Analisa Konflik dalam Puisi *La Grasse Matinée*

Tabel 4.3. Analisa Puisi *La Grasse Matinée*

No	Baris dalam Puisi	Bentuk Konflik					Keterangan
		Konflik Pribadi	Konflik Rasial	Konflik Antar-kelas Sosial	Konflik Politik	Konflik Internasional	
1	<i>Il est terrible ce bruit Quand il remue dans la mémoire de l'homme qui a <u>faim</u></i>			√			Konteks (Halaman 82 Baris 3 dan 4)
2	<i>Elle est terrible aussi la tête de l'homme La tête de l'homme qui a <u>faim</u></i>			√			Konteks (Baris 5 dan 6)
3	<i>Un home très estimé dans son quartier a été égorgé en plein jour.</i>			√			Konteks (Halaman 82 Baris 52)

No	Baris dalam Puisi	Bentuk Konflik					Keterangan
		Konflik Pribadi	Konflik Rasial	Konflik Antar-kelas Sosial	Konflik Politik	Konflik Internasional	
4	<i>L'assassin le vagabond lui a volé deux Francs</i>			√			Konteks (Baris 54)
5	<i>Il est terrible ce bruit Quand il remue dans la mémoire de l'homme qui a faim</i>			√			Konteks (Baris 62 dan 63)

Berdasarkan tabel 4.3 dalam puisi *La Grasse Matinée* terdapat 5 baris yang mengandung konflik. Dan semua baris tersebut, mengandung konflik antarkelas sosial.

Konflik antarkelas sosial terdapat pada baris ke empat, enam, lima puluh dua, lima puluh empat dan enam puluh tiga. Berikut adalah kalimat-kalimat yang terdapat konflik antarkelas sosial di dalamnya, *Il est terrible ce bruit quand il remue dans la mémoire de l'homme qui a faim, elle est terrible aussi la tête de l'homme la tête de l'homme qui a faim, Un homme très estimé dans son quartier a été égorgé en plein jour, L'assassin le vagabond lui a volé deux Francs, Il est terrible ce bruit quand il remue dans la mémoire de l'homme qui a faim.*

4. Analisa Konflik dalam Puisi *Familiale*Tabel 4.4 Analisis Puisi *Familiale*

No	Baris dalam Puisi	Bentuk Konflik					Keterangan
		Konflik Pribadi	Konflik Rasial	Konflik Antar-kelas Sosial	Konflik Politik	Konflik Internasional	
1	<i>Le fils fait la guerre</i>				√		Diksi (Baris 2)
2	<i>Son fils la guerre</i>				√		Diksi (Baris 7)
3	<i>Le fils sa mère fait du tricot son père des affaires lui la guerre</i>				√		Diksi (Baris 13)
4	<i>Quand il aura fini la guerre</i>				√		Diksi (Baris 15)
5	<i>La guerre continue la mère continue elle tricot</i>				√		Diksi (Baris 17)
6	<i>La vie continue la vie avec le tricot la guerre les affaires</i>				√		Diksi (Baris 22)
7	<i>Les affaires la guerre le tricot la guerre</i>				√		Diksi (Baris 23)

Berdasarkan tabel 4.4, dalam puisi *Familiale* terdapat 7 baris yang mengandung konflik. Dan semua baris tersebut, mengandung konflik internasional.

Konflik internasional terdapat pada baris ke dua, tujuh, limabelas, dan tujuhbelas. Berikut adalah kalimat-kalimat yang terdapat konflik internasional di dalamnya, *Le fils fait la guerre*, *Son fils la guerre*, *Le fils sa mère fait du tricot son père des affaires lui la guerre*, *Quand il aura fini la guerre*, *La guerre continue la mère continue elle tricot* dan *La vie continue la vie avec le tricot la guerre les affaires*. Kalimat terakhir yang menunjukkan konflik internasional dalam puisi *Familiale* terdapat pada baris ke-23, *Les affaire la guerre le tricot la guerre*.

5. Analisa Konflik dalam Puisi *L'Ordre Nouveau*

Tabel 4.5 Analisa Puisi *L'Ordre Nouveau*

No	Baris dalam Puisi	Bentuk Konflik					Keterangan
		Konflik Pribadi	Konflik Rasial	Konflik Antar-kelas Sosial	Konflik Politik	Konflik Internasional	
1	<i>Et l'homme pousse un cri de guerre</i>					√	Baris ke-11
2	<i>Se redresse et crie << Heil Hitler! >></i>					√	Baris ke-17

Berdasarkan tabel 4.5, dalam puisi *L'ordre Nouveau* terdapat 4 baris yang mengandung konflik. Dan semua baris tersebut, mengandung konflik internasional.

Konflik internasional terdapat pada baris ke sebelas dan tujuhbelas. Berikut adalah kalimat-kalimat yang terdapat konflik internasional di dalamnya, *Et l'homme pousse un crie de guerre, dan Se redresse et crie << Heil Hitler! >>*.

A.2. Data Konflik Keseluruhan

Tabel 4.6 Data Konflik Keseluruhan

No	Judul Puisi	Bentuk Konflik					Total
		Konflik Pribadi	Konflik Antar-kelas Sosial	Konflik Politik	Konflik Internasional	Konflik Rasial	
1	<i>Histoire du Cheval</i>	-	4	-	5	-	9
2	<i>Le Cancre</i>	4	-	-	-	-	4
3	<i>La Grasse Matinée</i>	-	5	-	-	-	5
4	<i>Familiale</i>	-	-	-	7	-	7
5	<i>L'ordre Nouveau</i>	-	-	-	2	-	2
	Jumlah	4	9	0	14	0	27

Berdasarkan tabel 6 di atas didapatkan informasi bahwa dari seluruh puisi yang dianalisis terdapat 27 bait yang mengandung konflik. Terdapat 4 baris mengandung konflik antarindividu, 9 baris yang mengandung konflik antarkelas

sosial, 14 baris mengandung konflik internasional, dan tidak terdapat satupun baris yang mengandung konflik rasial dan konflik politik.

Dalam puisi *Histoire du Cheval* terdiri dari 4 kalimat yang mengandung konflik antarkelas sosial, 5 kalimat yang mengandung konflik internasional. Total keseluruhan terdapat 9 kalimat yang mengandung konflik sosial. Puisi kedua yang berjudul *Le Cancre* memiliki 4 kalimat yang mengandung konflik antarindividu. Total keseluruhan terdapat 4 kalimat yang mengandung konflik sosial dalam puisi kedua.

Dalam puisi *La Grasse Matinée* yang merupakan puisi ketiga, terdapat 5 baris yang seluruhnya mengandung konflik sosial. Selanjutnya, puisi yang berjudul *Familiare*, memiliki 7 baris yang mengandung konflik sosial. Dan seluruhnya mengandung konflik internasional. *L'ordre Nouveau* merupakan puisi yang paling sedikit mengandung konflik sosial, yaitu berjumlah 2 baris saja dan keduanya mengandung konflik internasional.

A.3. Analisis Tiap Bentuk Konflik

Konflik adalah pertentangan dan pertikaian yang terjadi antar anggota atau masyarakat untuk mencapai suatu tujuan yang diinginkan dengan cara saling menantang dengan ancaman kekerasan. Konflik sesungguhnya merupakan suatu proses bertemunya dua pihak atau lebih yang mempunyai kepentingan yang relatif sama terhadap hal yang sifatnya terbatas. Konflik memiliki beberapa bentuk, yaitu konflik antarindividu, konflik rasial, konflik antarkelas sosial, konflik politik, dan konflik internasional.

1. Konflik atau pertentangan pribadi, yaitu konflik yang terjadi antara dua individu atau lebih karena perbedaan pandangan dan sebagainya.

Berdasarkan penelitian yang dilakukan, terdapat satu puisi yang mengandung konflik antarindividu, yaitu *Le Cancre*.

Tabel 4.7 Analisis Konflik Pribadi

No.	Judul puisi	Bait	Baris yang mengandung konflik pribadi
1	<i>Le Cancre</i> (Halaman 65)	<i>Il dit non avec la tête mais il dit oui avec le cœur il dit oui à ce qu'il aime il dit non au professeur il est debout on le questionne et tous les problèmes sont posés soudain le fou rire le prend et il efface tout les chiffres et les mots les dates et les noms les phrases et les pièges et malgré les menaces du maître sous les huées des enfants prodiges avec des craies de toutes les couleurs sur le tableau noir du malheur il dessine le visage du bonheure</i>	<i>Il dit non avec la tête mais il dit oui avec le cœur</i>

No.	Judul Puisi	Bait	Baris yang mengandung konflik pribadi
2	<i>Le Cancre</i> (Halaman 65)	<i>Il dit non avec la tête mais il dit oui avec le cœur il dit oui à ce qu'il aime mais il dit non au professeur il est debout on le questionne et tous les problèmes sont posés soudain le fou rire le prend et il efface tout les chiffres et les mots les dates et les noms les phrases et les pièges et malgré les menaces du maître sous les huées des enfants prodiges avec des craies de toutes les couleurs sur le tableau noir du malheure il dessine le visage du bonheur</i>	<i>et malgré les menaces du maître sous les huées des enfants prodiges</i>

2. Konflik atau pertentangan, yaitu konflik yang timbul akibat perbedaan-perbedaan ras. Konflik ini muncul saat satu ras merasa lebih baik dari ras lainnya. Dalam puisi-puisi yang dianalisis, tidak terdapat bentuk konflik rasial.

3. Konflik atau petentangan antara kelas-kelas sosial, yaitu konflik yang terjadi disebabkan adanya perbedaan kepentingan antarkelas sosial.
- Berdasarkan analisis, terdapat dua puisi yang mengandung konflik antarkelas sosial dalam penelitian ini. Puisi-puisi tersebut adalah *Histoire du Cheval* dan *La Grasse Matinée*.

Tabel 4.8 Konflik Antarkelas Sosial

No.	Judul puisi	Bait	Baris yang mengandung konflik antarkelas sosial
1	<i>Histoire du Cheval</i> (Halaman 19)	<i>Un jour un général ou bien c'était une nuit un général eut donc deux chevaux tués sous lui ces deux chevaux c'étaient hue donc... que la vie est amère c'étaient mon pauvre père et puis ma pauvre mère qui s'étaient cachés sous le lit sous le lit du général qui qui s'était caché à l'arrière dans une petite ville du Midi</i>	<i>Que la vie est amère C'étaient mon pauvre père Et puis ma pauvre mère</i>

No.	Judul Puisi	Baris	Baris yang mengandung konflik antarkelas sosial
2	<p><i>Histoire du Cheval</i> (Halaman 20)</p>	<p><i>Pour moi la vie de ma famille était déjà finie</i> <i>sortant de la table de nuit</i> <i>au grand galop je m'enfuis</i> <i>je m'enfuis vers la grande ville</i> <i>où tout brille et tout luit</i> <i>en moto j'arrive à Sabi en Paro</i> <i>excusez-moi je parle cheval</i> <i>un matin j'arrive à Paris en sabots</i> <i>je demande à voir le lion</i> <i>le roi des animaux</i> <i>je reçois un coup de brancard</i> <i>sur le coin du naseau</i> <i>car il y avait la guerre</i> <i>la guerre qui continuait</i> <i>on me colle de œillères</i> <i>me v'là mobilisé</i> <i>et comme il y avait la guerre</i> <i>la guerre qui continuait</i> <i>la vie devenait chère</i> <i>les vivres diminuaient</i> <i>et plus ils diminuaient</i> <i>plus les gens me regardaient</i> <i>avec un drôle de regard</i> <i>et les dents qui claquaient</i> <i>ils m'appelaient beefsteak</i> <i>je croyais que c'était de l'anglais</i> <i>hue donc...</i></p>	<p><i>La vie devenait chère</i></p>

No.	Judul Puisi	Bait	Baris yang mengandung konflik antarkelas sosial
3	<p><i>La Grasse Matinée</i> (Halaman 82)</p>	<p><i>Il est terrible le petit bruit de l'œuf dur casé sur un comptoir d'étain il est terrible ce bruit quand il remue dans la mémoire de l'homme qui a faim elle est terrible aussi la tête de l'homme la tête de l'homme qui a faim quand il se regarde à six heures du matin dans la glace du grand magasin une tête couleur de poussière ce n'est pas sa tête pourtant qu'il regarde dans la vitrine de chez Potin ...</i></p>	<p><i>Il est terrible ce bruit Quand il remue dans la mémoire de l'homme qui a faim Elle est terrible aussi la tête de l'homme La tête de l'homme qui a faim</i></p>
4	<p><i>La Grasse Matinée</i> (Halaman 83)</p>	<p><i>Un homme très estimé dans son quartier a été égorgé en plein jour l'assassin le vagabond lui a volé deux francs soit un café arrosé zéro franc soixante-dix deux tartines beurrées et vingt-cinq centimes pour le pourboire du garçon</i></p>	<p><i>Un homme très estimé dans son quartier L'assassin le vagabond lui a volé Deux francs</i></p>

No.	Judul Puisi	Bait	Baris yang mengandung konflik antarkelas sosial
5	<i>La Grasse Matinée</i> (Halaman 84)	<i>Il est terrible</i> <i>Le petit bruit de l'œuf dur cassé sur un comptoir d'étain</i> <i>Il est terrible ce bruit</i> <i>Quand il remue dans la mémoire de l'homme qui a faim</i>	<i>Il est terrible ce bruit</i> <i>Quand il remue dans la mémoire de l'homme qui a faim</i>

4. Konflik atau pertentangan politik, yaitu konflik yang terjadi akibat adanya kepentingan atau tujuan politis seseorang atau kelompok. Dari ke lima puisi tersebut, tidak terdapat konflik politik.

5. Konflik atau pertentangan yang bersifat internasional, yaitu konflik yang terjadi karena perbedaan kepentingan yang kemudian berpengaruh pada kedaulatan negara. Berdasarkan analisis dalam penelitian ini, terdapat tiga puisi yang mengandung konflik internasional. Puisi-puisi tersebut berjudul *Histoire du Cheval*, *Familiale*, dan *L'ordre Nouveau*.

Tabel 4.9 Analisis Konflik Internasional

No.	Judul puisi	Bait	Baris yang mengandung konflik internasional
1	<p><i>Histoire du Cheval</i> (Halaman 20)</p>	<p><i>Pour moi la vie de ma famille était déjà finie</i> <i>sortant de la table de nuit</i> <i>au grand galop je m'enfuis</i> <i>je m'enfuis vers la grande ville</i> <i>où tout brille et tout luit</i> <i>en moto j'arrive à Sabi en Paro</i> <i>excusez-moi je parle cheval</i> <i>un matin j'arrive à Paris en sabots</i> <i>je demande à voir le lion</i> <i>le roi des animaux</i> <i>je reçois un coup de brancard</i> <i>sur le coin du naseau</i> <i>car il y avait la guerre</i> <i>la guerre qui continuait</i> <i>on me colle de œillères</i> <i>me v'là mobilisé</i></p>	<p><i>Car il y avait la guerre</i> <i>La guerre qui continuait</i> <i>Et comme il y avait la guerre</i> <i>La guerre qui continuait</i></p>

No.	Judul Puisi	Bait	Baris yang mengandung konflik internasional
		<p><i>et comme il y avait la guerre la guerre qui continuait la vie devenait chère les vivres diminuait et plus ils diminuait plus les gens me regardaient avec un drôle de regard et les dents qui claquaient ils m'appelaient beefsteak je croyais que c'était de l'anglais hue donc... tous ceux qu'étaient vivants et qui me caressaient attendaient que j'sois mort pour pouvoir me bouffer</i></p>	
2	<p><i>Histoire du Cheval</i> (Halaman 21)</p>	<p><i>Maintenant la guerre est finie et le vieux général est mort est mort dans son lit mort de sa belle mort mais moi je suis vivant et c'est le principal bonsoir bonne nuit bon appétit mon général.</i></p>	<p><i>Maintenant la guerre est finie</i></p>

No.	Judul Puisi	Bait	Baris yang mengandung konflik internasional
3	<p><i>Familiale</i> (Halaman 89)</p>	<p><i>La mère fait du tricot</i> <i>Le fils fait la guerre</i> <i>Elle trouve ça tout naturel la mère</i> <i>Et le père qu'est-ce qu'il fait le père?</i> <i>Il fait des affaires</i> <i>Sa femme fait du tricot</i> <i>Son fils la guerre</i> <i>Lui des affaires</i> <i>Il trouve ça tout naturel le père</i> <i>Et le fils et le fils</i> <i>Qu'est-ce qu'il trouve le fils?</i> <i>Il ne trouve rien absolument rien le fils</i> <i>Le fils sa mère fait du tricot son père des affaires lui la guerre</i> <i>Quand il aura fini la guerre</i> <i>Il fera des affaires avec son père</i> <i>La guerre continue la mère continue elle tricot</i> <i>Le père continue il fait des affaires</i> <i>Le fils est tué il ne continue plus</i> <i>Le père et la mère vont au cimetière</i> <i>Ils trouvent ça naturel le père et la mère</i> <i>La vie continue la vie avec le tricot la guerre les affaires</i> <i>Les affaires la guerre le tricot la guerre</i></p>	<p><i>Le fils fait la guerre</i> <i>Son fils la guerre</i> <i>Le fils sa mère fait du tricot son père des affaires lui la guerre</i> <i>Quand il aura fini la guerre</i> <i>La guerre continue la mère continue elle tricot</i> <i>La vie continue la vie avec le tricot la guerre les affaires</i> <i>Les affaires la guerre le tricot la guerre</i></p>

No.	Judul Puisi	Bait	Baris yang mengandung konflik internasional
		<p><i>Les affaires les affaires et les affaires</i></p> <p><i>La vie avec le cimetièr</i></p>	
4	<p><i>L'ordre Nouveau</i> (Halaman 174)</p>	<p><i>Le soleil gît sur le sol</i></p> <p><i>Litre de vin rouge brisé</i></p> <p><i>Une maison comme un ivrogne</i></p> <p><i>Sur le pavé s'est écroulée</i></p> <p><i>Et sous son porche encore debout</i></p> <p><i>Une jeune fille est allongée</i></p> <p><i>Un homme à genoux près d'elle</i></p> <p><i>Est en train de l'achever</i></p> <p><i>Dans la plaie où remue le fer</i></p> <p><i>Le cœur ne cesse de saigner</i></p> <p><i>Et l'homme pousse un cri de guerre</i></p> <p><i>Comme un absurde cri de paon</i></p> <p><i>Et son cri se perd dans la nuit</i></p> <p><i>Hors la vie hors du temps</i></p> <p><i>Et l'homme au visage de poussière</i></p> <p><i>L'homme perdu et abîmé</i></p> <p><i>Se redresse et crie << Heil Hitler ! >></i></p> <p><i>D'une voix désespérée</i></p> <p><i>En face de lui dans les débris</i></p> <p><i>D'une boutique calcinée</i></p> <p><i>Le portrait d'un vieillard blême</i></p> <p><i>Le regard avec bonté</i></p> <p><i>Sur sa manche des étoiles brillent</i></p> <p><i>D'autre aussi sur son képi</i></p> <p><i>Comme les étoiles brillent à Noël</i></p>	<p><i>Et l'homme pousse un cri de guerre</i></p> <p><i>Se redresse et crie << Heil Hitler ! >></i></p>

No.	Judul Puisi	Bait	Baris yang mengandung konflik internasional
		<p><i>Sur les sapins pour les petits</i> <i>Et l'homme des sections d'assaut</i> <i>Devant le merveilleux chromo</i> <i>Soudain se retrouve en famille</i> <i>Au cœur même de l'ordre nouveau</i> <i>Et remet son poignard dans sa gaine</i> <i>Et s'en va tout droit devant lui</i> <i>Automate de l'Europe nouvelle</i> <i>Détraqué par le mal du pays</i> <i>Adieu adieu Lily Marlène</i> <i>Et son pas et son chant s'éloignent dans la nuit</i> <i>Et le portrait du vieillard blême</i> <i>Au milieu des décombres</i> <i>Reste seul et sourit</i> <i>Tranquille dans la pénombre</i> <i>Sénile et sûr de lui</i></p>	

B. Interpretasi Data

Setelah dilakukan analisis terhadap puisi-puisi Jacques Prévert, selanjutnya akan dilakukan interpretasi terhadap konflik pada puisi-puisi tersebut. Konflik yang diinterpretasikan meliputi: (1) konflik antarindividu, (2) konflik rasial (3) konflik antarkelas sosial, (4) konflik politik, dan (5) konflik internasional.

1. Interpretasi Konflik Pribadi

Konflik pribadi atau antarindividu adalah pertentangan yang terjadi antara dua orang atau lebih karena perbedaan pandangan dan pendapat. Dari lima puisi yang dianalisa, hanya terdapat 1 puisi yang mengandung konflik antarindividu, yaitu *Le Cancre*. Puisi ini menceritakan tentang seorang murid yang dianggap bodoh oleh gurunya dan para murid lainnya. Dia tidak mendengarkan dan mengerjakan apa yang dipinta sang guru, sehingga ia dianggap sebagai anak yang bodoh di kelasnya. Puisi ini merupakan pengalaman pribadi sang pengarang, Jacques Prévert, semasa sekolahnya. Dalam puisi *Le Cancre* ini terdapat 4 baris yang menunjukkan konflik antarindividu.

Baris pertama dan ke dua dalam puisi *Le Cancre* mengandung konflik pribadi atau konflik antarindividu, berikut baris atau larik tersebut, *Il dit non avec la tête* dan *mais il dit oui avec le cœur*. Sang murid hanya mau mengerjakan apa yang ingin ia kerjakan. Ia tidak menuruti apa yang gurunya katakan. Sang murid dan sang guru memiliki pandangan yang berbeda dalam pembelajaran di dalam kelas. Perbedaan pandangan antara murid dan sang guru ini menimbulkan konflik antara dua pribadi tersebut.

Baris selanjutnya yang mengandung konflik pribadi adalah baris ke-13, *et malgré les menaces du maître*. Kata yang menunjukkan konflik antarindividu adalah *les menaces*. *Les menaces* berarti ancaman-ancaman. Sang murid tidak melakukan apa yang gurunya pinta karena terjadi perbedaan pandangan. Hal ini menyebabkan sang guru mengancamnya.

Larik selanjutnya adalah *sous les huées des enfants prodiges*. Konflik pribadi ini terdapat pada larik atau baris ke-14 puisi *Le Cancre*. Kata *les huées* menunjukkan konflik antarindividu. *Les huées* berarti sorakan atau ejekan. Anak-anak lainnya di dalam kelas menyoraki anak tersebut karena ia tidak melakukan apa yang diminta oleh gurunya. Perbedaan pandangan antara sang murid dengan guru dan murid-murid lainnya menyebabkan ia disoraki di dalam kelas.

Perbedaan pandangan menjadikan murid ini aneh dimata sang guru dan murid-murid lainnya. Puisi *Le Cancre* merupakan pengalaman pribadi Jacques Prévert saat masih duduk di bangku sekolah. Orang-orang menjulukinya *Le Cancre* atau Si Bodoh hanya karena ia mempunyai pandangan yang berbeda dengan murid lainnya di kelas. Pengalamannya ini kemudian dituangkan ke dalam karyanya menjadi sebuah puisi.

2. Interpretasi Konflik Rasial

Konflik atau pertentangan rasial, yaitu konflik yang timbul akibat perbedaan-perbedaan ras. Tidak terdapat puisi yang mengandung konflik rasial dalam puisi-puisi karya Jacques Prévert yang dianalisis.

3. Interpretasi Konflik Antarkelas Sosial

Konflik antarkelas sosial adalah konflik atau pertentangan yang disebabkan karena adanya perbedaan kepentingan antarkelas sosial. Konflik antarkelas sosial yang terdapat pada puisi-puisi yang dianalisa berjumlah 9. Konflik ini merupakan bentuk konflik ke dua yang banyak terdapat dalam puisi-puisi yang dianalisa. Dua

dari lima puisi yang dianalisa penulis mengandung konflik antarkelas sosial. Puisi-puisi tersebut berjudul *Histoire du Cheval* dan *La Grasse Matinée*.

Dalam puisi *Histoire du Cheval* terdapat empat baris yang mengandung konflik antarkelas sosial. Puisi ini menceritakan tentang keadaan masyarakat saat perang dunia pertama pada tahun 1914-1918. Baris pertama yang mengandung konflik antarkelas sosial terdapat pada bait ke dua puisi tersebut dan di baris ke duabelas. Baris tersebut bertuliskan, *que la vie est amère*. Kata *amère* dalam baris ini secara harfiah berarti pahit. Kalimat itu mengutarakan bahwa hidup ini pahit. Kata *amère* adalah kata yang menunjukkan konflik antarkelas sosial, karena hanya masyarakat yang menengah ke bawah yang benar-benar merasakan sulitnya hidup yang disebabkan oleh perang yang terjadi pada masa penulisan puisi tersebut.

Baris ke-13 dan 14 pada bait ke dua dalam puisi *Histoire du Cheval* juga menunjukkan konflik antarkelas sosial. Konflik tersebut terdapat pada baris berikut, *c'étaient mon pauvre père, et puis ma pauvre mère*. Kata *pauvre* dalam kedua baris tersebut berarti miskin. Kata *pauvre* menunjukkan kesenjangan sosial. Jika ada yang miskin, maka pasti ada yang kaya. Hal ini dapat menimbulkan kesenjangan sosial. Saat kesenjangan sosial terjadi, maka kemungkinan terjadinya konflik antarkelas sosial sangat besar.

Larik selanjutnya yang mengandung konflik antarkelas sosial masih dalam puisi *Histoire du Cheval*. Konflik antarkelas sosial ini terdapat pada larik ke 44, *la vie devenait chère*. Biaya hidup yang sangat meningkat semasa perang dunia dan setelah perang dunia sangat mempengaruhi kondisi masyarakat Perancis pada saat itu. Ini juga menyebabkan terjadinya konflik antarkelas sosial.

Puisi berikutnya yang mengandung konflik sosial adalah *La Grasse Matinée*. Puisi ini adalah salah satu puisi yang paling terkenal dalam kumpulan puisi *Paroles* karya Jacques Prévert. Puisi ini menggambarkan keadaan sosial dan ekonomi Prancis. Puisi *La Grasse Matinée* juga menunjukkan bahwa Prancis mengalami kesenjangan ekonomi dan sosial pada saat perang dunia berlangsung dan pasca perang.

Baris dalam puisi ini yang menunjukkan adanya konflik antarkelas sosial terdapat pada baris ke 3 sampai dengan 6, *Il est terrible ce bruit, quand il remue dans la mémoire de l'homme qui a faim, elle est terrible aussi la tête de l'homme, la tête de l'homme qui a faim*. Dalam baris-baris ini Prévert menggambarkan seorang pria yang sedang kelaparan. Pria itu hanya bisa mendengar, mencium, dan melihat makanan dari jendela restoran saja. Kelaparan adalah salah satu dampak dari kesenjangan ekonomi yang saat itu sedang melanda Prancis.

Konflik antarkelas sosial selanjutnya terdapat pada baris ke 52 dan 54. Berikut baris tersebut, *un homme très estimé dans son quartier, a été égorgé en plein jour. L'assassin le vagabond lui a vole deux francs*. Seorang pria gelandangan nekat membunuh seorang pria yang terpandang atau terhormat hanya untuk mencuri dua francs untuk membeli kopi dan makanan. Kata “*un homme très estimé*” dan “*le vagabond*” menunjukkan kesenjangan sosial. *Un homme très estimé* berarti seorang pria terpandang. Sedangkan *le vagabond* berarti gelandangan. Gelandangan yang nekat membunuh seorang pria untuk mencuri uangnya menunjukkan konflik antarkelas sosial.

Konflik antarkelas sosial terakhir terdapat dalam puisi *La Grasse Matinée* pada baris ke 62 dan 63, *il est terrible ce bruit, quand il remue dans la mémoire de l'homme qui a faim*. Kebisingan saat menyiapkan makanan di restoran membuat seorang pria gelandangan menginginkan makanan tersebut setelah tiga hari tidak makan. Baris-baris ini menunjukkan kesenjangan ekonomi pada masyarakat Prancis saat itu.

Pada saat puisi-puisi tersebut ditulis, keadaan ekonomi Prancis sedang hancur akibat perang. Sebagian rakyat hidup dalam kesulitan. Sedangkan sebagian lainnya mengeruk untung dari perang itu sendiri. Kesenjangan sosial tercipta karena kondisi ekonomi negara porak poranda.

Perang dunia pertama yang terjadi pada tahun 1914-1918, menyebabkan kondisi ekonomi Prancis merosot. Beberapa dekade berlalu dan keadaan ekonomi Prancis belum juga membaik. Kondisi ini diperparah saat Prancis ikut terlibat dalam perang lagi, yaitu Perang Dunia Kedua. Keadaan masyarakat Prancis menjadi semakin memburuk, sebagian rakyatnya hidup dalam kemiskinan. Bahkan untuk makan pun mereka kesulitan. Perang membuat banyak hidup berubah. Ada yang kehilangan keluarga, pekerjaan, tempat tinggal. Hal ini membuat sebagian orang hidup dalam kemiskinan. Kesulitan untuk makan dan bahkan ada yang tinggal di jalanan atau dalam bahasa Prancis di sebut sebagai *SDF, Sans Domicile Fixe*.

Kesenjangan ekonomi ini mengarah kepada kesenjangan sosial. Dari keadaan ekonomi yang buruk tercipta dua kelas sosial, yaitu si kaya dan si miskin. Saat hal ini terjadi, maka konflik sosial tidak dapat dihindari. Mengingat kedua kelompok kelas sosial tersebut memiliki perbedaan kepentingan dan pandangan.

4. Interpretasi Konflik Politik

Konflik politik adalah pertentangan yang terjadi akibat perbedaan pendapat, pandangan, dan tujuan antarindividu maupun antargolongan atau kelompok. Politik yang dimaksud ialah cara bertindak dalam menghadapi atau menangani suatu masalah. Tidak terdapat puisi yang mengandung konflik politik dalam puisi-puisi karya Jacques Prévert yang dianalisis.

5. Interpretasi Konflik Internasional

Konflik internasional adalah pertentangan yang bersifat internasional. Konflik internasional terjadi karena perbedaan kepentingan yang berpengaruh pada kedaulatan negara. Konflik internasional yang terjadi biasanya sering kali menyebabkan perang.

Konflik tersebut merupakan konflik yang paling banyak ditemukan dalam kumpulan puisi yang dianalisis. Dalam lima puisi yang dianalisis terdapat 14 (empatbelas) konflik yang berbentuk internasional. Dari lima puisi, terdapat tiga puisi yang mengandung konflik internasional, yaitu *Histoire du Cheval*, *Familiale*, dan *L'Ordre Nouveau*.

Puisi pertama yang mengandung konflik internasional adalah puisi yang berjudul *Histoire du Cheval*. Pada puisi ini Jacques Prévert menuangkan pengalamannya sebagai tentara pada saat perang dunia pertama terjadi tahun 1914-1918. Dalam puisi yang berjudul *Histoire du Cheval* terdapat empat baris yang mengandung konflik internasional. Kalimat pertama yang mengandung konflik internasional terdapat pada baris ke 38, yaitu *car il y avait la guerre*. Konflik

internasional dalam baris ini terdapat pada kata *guerre*. Menurut kamus Hachette, kata *guerre* berarti *conflit armé entre des nations, des États, des groups humains*. Konflik bersenjata antarbangsa, antarnegara, antarkelompok.

Larik kedua yang mengandung konflik internasional ada pada larik ke 39, *la guerre qui continuait*. Kata *guerre* pada larik tersebut menunjukkan konflik internasional. Pada baris ke 42 dan 43 dalam puisi *Histoire du Cheval* juga terdapat kata yang menunjukkan konflik internasional. Kata tersebut terdapat dalam larik *et comme il y avait la guerre, la guerre qui continuait*. Kedua kata *guerre* dalam larik-larik tersebut menunjukkan konflik internasional.

Baris terakhir yang mengandung konflik internasional terdapat pada bait ke delapan dalam puisi *Histoire du Cheval*. Baris *Maintenant la guerre est finie* pada baris ke 75 mengandung konflik internasional. Dalam baris tersebut juga terdapat kata *guerre*, yang menurut Kamus Prancis-Indonesia karya Winarsih Arifin dan Farida Soemargono, berarti perang atau peperangan.

Puisi karya Jacques Prévert yang dianalisis dan mengandung konflik internasional selanjutnya berjudul *Familiale*. Puisi ini menggambarkan sebuah keluarga di Prancis saat perang dunia ke dua yang terjadi pada tahun 1939 sampai dengan tahun 1945. Dalam puisi *Familiale* dapat dilihat bahwa seseorang ikut dalam perang dan kemudian meninggal dunia adalah keadaan yang wajar pada masa-masa tersebut. Dalam puisi ini terdapat enam baris yang mengandung konflik internasional.

Baris pertama yang mengandung konflik internasional pada puisi ini terdapat pada baris ke dua, *Le fils fait la guerre*. Kata *guerre* adalah kata yang

mengandung konflik internasional. Kata tersebut berarti perang. Puisi ini menceritakan seorang anak dalam sebuah keluarga di Prancis yang ikut serta dalam peperangan (perang dunia ke dua, tahun 1939-1945) untuk mengabdikan kepada negaranya.

Larik selanjutnya terdapat pada baris ke 7 dalam puisi *Familiale* ini, *Son fils la guerre*. Kalimat ini berarti bahwa sang anak sedang berperang. Konflik internasional juga terdapat pada larik, *Le fils sa mère fait du tricot son père des affaires lui la guerre*. Kata yang menunjukkan konflik internasional pada baris ke 7 dan ke tigabelas tersebut adalah kata *guerre* yang berarti perang atau peperangan.

Baris ke empat yang mengandung konflik internasional adalah *Quand il aura fini la guerre*. Konflik tersebut terdapat pada baris ke limabelas dalam puisi *Familiale*. Selanjutnya, pada baris ke tujuhbelas puisi tersebut terdapat baris *La guerre continue la mère continue elle tricote*. Dalam baris tersebut terdapat kata *guerre* menunjukkan konflik internasional.

Baris berikutnya yang mengandung konflik internasional adalah baris ke-22 dalam puisi ini. Terdapat kata *guerre* dalam baris, *la vie continue la vie avec le tricot la guerre les affaires*. Baris ke 23 merupakan baris terakhir dalam puisi *Familiale* yang mengandung konflik internasional. Konflik tersebut dapat dilihat pada baris, *Les affaire la guerre le tricot la guerre*. Dalam baris tersebut terdapat kata *guerre* yang berarti perang.

Dalam kumpulan puisi *Paroles* karya Jacques Prévert terdapat sebuah puisi yang berjudul *L'Ordre Nouveau* yang menunjukkan konflik internasional. Puisi ini menceritakan tentang masa-masa perang dunia ke dua pada tahun 1939-1945 atau

masa-masa kejayaan Nazi. Terdapat dua baris yang mengandung konflik internasional dalam puisi ini. Pertama, terdapat pada baris ke sebelas. Terdapat kata *guerre* dalam baris, *Et l'homme pousse un cri de guerre*, yang berarti perang. Konflik internasional selanjutnya terdapat pada baris ke 17 dalam puisi *L'Ordre Nouveau, Se redresse et crie << Heil Hitler ! >>*. Kata-kata *Heil Hitler* erat kaitannya dengan perang dunia ke dua. Adolf Hitler adalah seorang Jenderal Nazi yang memimpin perang. Beliau yang memerintahkan penyerangan ke daerah-daerah untuk memperluas kekuasaan dan juga memerintahkan penangkapan tentara-tentara sekutu. Hal ini menyebabkan namanya dikaitkan dengan peristiwa Perang Dunia ke dua.

Jacques Prévert menulis puisi-puisi dalam kumpulan puisi *Paroles* pada saat terjadinya Perang Dunia ke Dua (tahun 1939-1945). Perang, keadaan sosial dan ekonomi Prancis lah yang menjadi inspirasi dari karyanya yang satu ini. Jacques Prévert pernah menjadi tentara pada masa mudanya saat peristiwa Perang Dunia Pertama yang terjadi pada tahun 1914-1918. Pengalamannya di medan perang pada saat itu dan kondisi negara serta masyarakat Prancis pada masa perang dunia dapat dilihat dalam puisi-puisinya tersebut.

Tiga dari lima puisi yang dianalisa oleh penulis, mengandung konflik internasional. Perang merupakan akibat terjadinya konflik internasional. Perang terjadi akibat perbedaan kepentingan yang berpengaruh pada kedaulatan masing-masing negara yang bersangkutan. Pada perang dunia pertama, penyebabnya adalah pertikaian diplomatik negara-negara besar Eropa dan perebutan wilayah oleh Austria-Hungaria dengan Serbia-Rusia. Terlebih lagi dipicu dengan insiden

pembunuhan Archduke Franz Ferdinand (Pangeran Austria) oleh Gavrilo Princip (Serbia). Perebutan wilayah merupakan contoh konflik internasional. Dalam peristiwa perang dunia pertama, perebutan wilayah merupakan penyebab terjadinya konflik internasional antarnegara Eropa yang kemudian menyebabkan terjadinya perang.

Pada tahun 1939, perang kembali terjadi. Kali ini penyebabnya adalah perbedaan kepentingan negara-negara maju yang saling memperkuat senjata dan militer. Masing-masing negara tersebut memiliki tujuan untuk memperluas wilayah dan kekuasaannya sehingga terjadi gesekan atau pertentangan antara negara-negara tersebut. Ditambah lagi kegagalan LBB atau Liga Bangsa-Bangsa dalam meredam konflik tersebut. Tumbuhnya paham komunisme dan fasisme, pertentangan antara penganut paham fasis dengan penganut paham komunis dan juga penganut paham demokrasi pada saat itu juga menjadi konflik internasional. Masing-masing negara ingin menyebarkan pahamnya dan memperluas wilayah kekuasaannya. Ketegangan yang terjadi di negara-negara Eropa kemudian diperburuk dengan penolakan Polandia terhadap Jerman untuk masuk ke dalam Pakta Anti-Komintern. Pakta Anti-Komintern adalah persetujuan antara Jerman Nazi dan Kekaisaran Jepang yang merupakan perlawanan terhadap komunis, terutama Rusia. Kemudian Jerman Nazi melakukan penyerangan terhadap Polandia. Perbedaan tujuan dan kepentingan negara-negara ini berpengaruh pada masing-masing kedaulatannya, sehingga menyebabkan peperangan.

Prancis ikut terlibat dalam perang dunia ke dua. Prancis bersama dengan Inggris, Amerika Serikat dan negara lainnya yang mendukung demokrasi bersatu

sebagai negara sekutu melawan Jerman Nazi, Italia dan Jepang. Kemudian negara sekutu pun bekerja sama dengan Rusia untuk melawan Nazi Jerman.

Jacques Prévert, semasa hidupnya (1900-1977) mengalami dua peristiwa besar yang penting dalam sejarah dunia, yaitu Perang Dunia Pertama dan Perang Dunia Ke-dua. Pada masa perang dunia pertama, tahun 1914-1918, Prévert menjadi tentara dan terjun langsung ke medan perang. Sedangkan pada saat perang dunia ke-dua, tahun 1939-1945, beliau tidak ikut berperang. Ia hanya menyaksikan keadaan negara Prancis sebagai warga sipil. Pengalaman-pengalaman ini lah yang kemudian ia tuangkan ke dalam rangkaian kata-kata dan menjadi puisi. Oleh sebab itu peristiwa perang dunia dapat dilihat melalui karyanya.

C. Keterbatasan Penelitian

Dalam penelitian ini, penulis menyadari keterbatasan penelitian yang tidak dapat dihindari, sehingga menyebabkan penelitian ini masih belum bisa dikatakan sebagai penelitian yang sempurna. Hal tersebut dikarenakan terdapat keterbatasan kemampuan dari sisi penulis, maupun keterbatasan dari sisi data serta elemen pendukung peneliti lainnya. Berikut adalah beberapa hal yang menjadi keterbatasan dalam penelitian ini antara lain:

1. Terbatasnya data yang dianalisis karena hanya mengambil lima buah puisi karya Jacques Prévert, sehingga dikatakan kurang merepresentasikan sumber data tersebut.
2. Terbatasnya pengetahuan penulis mengenai konflik, sehingga penulis kerap mengalami kesulitan dalam menganalisis.

3. Terbatasnya kemampuan analisis yang dimiliki penulis, sehingga mungkin saja ditemukan kesalahan dalam menganalisis data.

Terlepas dari semua kekurangan tersebut, penelitian ini didukung oleh sejumlah teori yang dapat dipertanggungjawabkan.

BAB V

PENUTUP

A. Kesimpulan

Hasil analisis memberi kesimpulan bahwa terdapat 27 baris dalam puisi-puisi karya Jacques Prévert yang mengandung konflik. Terdapat 14 baris yang mengandung konflik internasional. Konflik tersebut paling banyak muncul pada puisi yang berjudul *Familiale*. Dalam puisi tersebut terdapat 7 baris yang mengandung konflik internasional. Dalam puisi *Histoire du Cheval* terdapat 5 baris dan 2 baris terdapat dalam puisi *L'ordre Nouveau*. Dalam puisi *Familiale* konflik internasional dapat dilihat pada baris ke dua, *Le fils fait la guerre*. Kata *guerre* adalah kata yang mengandung konflik internasional. Kata tersebut berarti perang. Puisi ini menceritakan seorang anak dalam sebuah keluarga di Prancis yang ikut serta dalam peperangan (perang dunia ke dua, tahun 1939-1945) untuk mengabdikan kepada negaranya. Dalam puisi *L'Ordre Nouveau* konflik internasional dapat dilihat pada baris ke 17, *Se redresse et crie << Heil Hitler ! >>*, pada baris ke 17 puisi. Kata-kata *Heil Hitler* erat kaitannya dengan perang dunia ke dua. Adolf Hitler adalah seorang Jenderal Nazi yang memimpin perang. Beliau yang memerintahkan penyerangan ke daerah-daerah untuk memperluas kekuasaan dan juga memerintahkan penangkapan tentara-tentara sekutu. Hal ini menyebabkan namanya dikaitkan dengan peristiwa Perang Dunia ke dua.

Kemudian terdapat 9 baris yang mengandung konflik antar-kelas sosial. Dalam puisi *La Grasse Matinée* terdapat 5 baris yang mengandung konflik antar-kelas sosial. Dan 4 baris terdapat dalam puisi *Histoire du Cheval*. Dalam puisi *La Grasse Matinée* konflik antarkelas sosial, dapat dilihat pada baris ke tiga sampai dengan ke enam, *Il est terrible ce bruit, quand il remue dans la mémoire de l'homme qui a faim, elle est terrible aussi la tête de l'homme, la tête de l'homme qui a faim*. Dalam baris-baris ini Prévert menggambarkan seorang pria yang sedang kelaparan. Pria itu hanya bisa mendengar, mencium, dan melihat makanan dari jendela restoran saja. Kelaparan adalah salah satu dampak dari kesenjangan ekonomi yang saat itu sedang melanda Prancis. Dalam puisi *Histoire du Cheval* konflik antarkelas sosial dapat dilihat pada baris ke 44, *la vie devenait chère*. Biaya hidup yang meningkat semasa perang dan sesudah perang sangat mempengaruhi masyarakat Perancis pada saat itu. Pada masa penulisan *Paroles*, Prancis sedang dalam keadaan krisis. Sebagian besar rakyat Prancis hidup dalam penderitaan. Pada saat tersebut, kesulitan ekonomi sedang melanda negara-negara Eropa. Sebagian rakyat bahkan mengalami kesulitan untuk memenuhi kebutuhan pangan mereka. Kesenjangan ekonomi yang terjadi mengakibatkan munculnya kesenjangan sosial.

Terdapat empat (4) baris puisi yang mengandung konflik pribadi atau konflik antarindividu dalam puisi berjudul *Le Cancre*. Konflik pribadi dalam puisi ini dapat dilihat pada baris pertama dan kedua, *Il dit non avec la tête* dan *mais il dit oui avec le cœur*. Sang murid hanya mau mengerjakan apa yang ingin ia kerjakan. Ia tidak menuruti apa yang gurunya katakan. Sang murid dan sang guru memiliki pandangan yang berbeda dalam pembelajaran di dalam kelas. Perbedaan

pandangan antara murid dan sang guru ini menimbulkan konflik antara dua pribadi tersebut.

Dari lima bentuk konflik yang dipaparkan oleh Soerjono Soekanto, terdapat dua konflik yang tidak ditemukan dalam puisi-puisi karya Jacques Prévert yang telah dianalisis. Dua konflik tersebut adalah konflik rasial dan konflik politik.

B. Implikasi

Implikasi yang dapat diperoleh dari hasil penelitian adalah pelajar dan mahasiswa dapat memahami keadaan masyarakat Prancis melalui pembelajaran puisi Prancis. Puisi sebagai bentuk karya sastra tidak hanya mencerminkan pemikiran dan perasaan pengarangnya, tetapi juga dapat mencerminkan keadaan atau kejadian-kejadian dalam masyarakat pada masanya. Kumpulan puisi *Paroles* karya Jacques Prévert mencerminkan keadaan masyarakat Prancis khususnya pada masa Perang Dunia pertama (1914-1918) dan Perang Dunia kedua (1939-1945).

Penelitian ini juga diimplikasikan untuk membuka wawasan pembacanya mengenai konflik. Sebagai calon pengajar maupun pengajar, memahami konflik merupakan hal yang penting sebab konflik merupakan fenomena sosial yang dapat terjadi kapan pun, di mana pun, dan pada siapa pun. Konflik dapat ditemui dalam kehidupan sehari-hari. Contohnya, konflik pribadi atau antarindividu adalah bentuk konflik yang paling lazim ditemukan dalam kehidupan sehari-hari, seperti dalam pembelajaran, konflik antarmahasiswa, konflik antara mahasiswa dengan dosen. Dengan mengetahui bentuk konflik, mahasiswa dan pengajar dapat mempermudah

untuk menyelesaikanya atau bahkan menghindarinya. Contoh bentuk konflik lainnya adalah konflik antarkelas sosial dan konflik internasional yang terjadi di Prancis sekitar abad ke dua puluh. Konflik-konflik ini tercermin dalam kumpulan puisi *Paroles* karya Jacques Prévert.

C. Saran

Berdasarkan kesimpulan dan implikasi yang dikemukakan, terdapat saran yang diajukan oleh penulis kepada mahasiswa yang berminat dalam bidang sastra untuk meneliti puisi-puisi lain dalam kumpulan puisi *Paroles* karya Jacques Prévert. Pada masa penulisan *Paroles*, Prancis sedang dalam keadaan krisis. Sebagian besar rakyat Prancis hidup dalam kesulitan ekonomi yang pada saat itu sedang melanda negara-negara Eropa. Sebagian dari rakyat bahkan sulit untuk memenuhi kebutuhan pangan mereka.

Dalam penelitian ini penulis hanya menganalisis lima puisi, bagi mahasiswa yang memiliki ketertarikan dalam meneliti bidang sastra, maka penulis menyarankan untuk meneliti aspek-aspek sosiologis lainnya yang terdapat dalam karya sastra lain. Sebab karya sastra tidak hanya mencerminkan perasaan dan pemikiran sang pengarangnya, tetapi karya sastra juga dapat mencerminkan keadaan sosial dalam suatu masyarakat. Mahasiswa juga dapat meneliti aspek-aspek lain dari puisi-puisi karya Jacques Prévert.

Daftar Pustaka

- Carpentier, Jean dan François Lebrun dkk. 2011. *Sejarah Prancis Dari Zaman Prasejarah Hingga Akhir Abad Ke-20*. Jakarta: KPG (Kepustakaan Populer Gramedia)
- Carré, Christophe. 2013. *Sortir des Conflits*. Paris: Eyrolles
- Damono, Sapardi Djoko. 1979. *Sosiologi Sastra Sebuah Pengantar Ringkas*. Jakarta: Pusat Pembinaan Departemen Pendidikan dan Kebudayaan
- Eagleton, Terry. 2006. *Teori Sastra Sebuah Pengantar Komprehensif*. Yogyakarta: Jalasutra
- Emzir. 2014. *Metodologi Penelitian Kualitatif Analisis Data*. Jakarta: Rajawali Pers
- Faruk. 2010. *Pengantar Sosiologi Sastra dari Strukturalisme Genetik sampai Post-modernisme*. Yogyakarta: Pustaka Pelajar
- Julaud, Jean-Joseph. 2004. *L'Histoire de France Pour Les Nuls*. Paris: Éditions Générales First
- Mortelie, Christiane. 1976. *Lire Aujourd'hui Paroles de Jacques Prévert*. Paris: Hachette
- Pruitt, Dean G dan Jeffrey Z. Rubin. 2009. *Teori Konflik Sosial*. Yogyakarta: Pustaka Pelajar
- Sapiro, Gisèle. 2014. *La sociologie de La Littérature*. Paris: La Découverte
- Sarciaux, Dominique. 2006. *Histoire du XXe Siècle De La Première Guerre Mondiale À Nos Jours*. Paris: Eyrolles
- Setiadi, Elly M. dan Usman Kolip. 2011. *Pengantar Sosiologi Pemahaman Fakta Dan Gejala Permasalahan Sosial: Teori, Aplikasi, Dan Pemecahannya*. Jakarta: Kencana Prenada Media Group
- Siswanto, Wahyudi. 2013. *Pengantar Teori Sastra*. Malang: Aditya Media Publishing

Siswantoro. 2014. *Metode Penelitian Sastra Analisis Struktur Puisi*. Yogyakarta: Pustaka Pelajar

Soekanto, Soerjono dan Budi Sulistyowati. 2015. *Sosiologi Suatu Pengantar Edisi Revisi*. Jakarta: PT Raja Grafindo Persada

Viala, A et M.P Schmitt. 1982. *Savoir Lire*. Paris: Didier

Wahyuni, Ristri. 2014. *Kitab Lengkap Puisi, Prosa, dan Pantun Lama*. Jogjakarta: Saufa

Wellek, René dan Austin Warren. 2014. *Teori Kesusastaan*. Jakarta: PT Gramedia

Yusuf, Muhammad dan Indra Lesang dkk. 2015. *Konflik dan Pergerakan Sosial Isu-isu Kontemporer Perlawanan Masyarakat Adat, Konflik Tanah dan Konflik Kekuasaan*. Yogyakarta: Graha Ilmu

Situs Internet

<http://www.pengetahuanjitu.com/2016/11/upaya-penyelesaian-konflik-materi.html> (diakses pada desember 2016)

Sumber Data

Prévert, Jacques. 1974. *Paroles*. France: Gaillimard

Kamus

Arifin, Winarsih dan Farida Soemargono. 2004. *Kamus Perancis-Indonesia Cetakan Kelima*. Jakarta: PT Gramedia Pustaka Utama

Hachette Poche. 2008. Paris: Hachette Livre

LAMPIRAN

HISTOIRE DU CHEVAL

Braves gens écoutez ma plainte
écoutez l'histoire de ma vie
c'est un orphelin qui vous parle
qui vous raconte ses petits ennuis
hue donc...

Un jour un général
ou bien c'était une nuit
un général eut donc
deux chevaux tués sous lui
ces deux chevaux c'étaient
hue donc...

que la vie est amère
c'étaient mon pauvre père
et puis ma pauvre mère
qui s'étaient cachés sous le lit
sous le lit du général qui
qui s'était caché à l'arrière
dans une petite ville du Midi.

Le général parlait
parlait tout seul la nuit
parlait en général de ses petits ennuis
et c'est comme ça que mon père
et c'est comme ça que ma mère
hue donc...
une nuit sont morts d'ennui.

Pour moi la vie de famille était déjà finie
sortant de la table de nuit
au grand galop je m'enfuis
je m'enfuis vers la grande ville
où tout brille et tout luit
en moto j'arrive à Sabi en Paro
excusez-moi je parle cheval
un matin j'arrive à Paris en sabots
je demande à voir le lion
le roi des animaux
je reçois un coup de brancard
sur le coin du naseau
car il y avait la guerre
la guerre qui continuait
on me colle des œillères
me v'là mobilisé
et comme il y avait la guerre
la guerre qui continuait
la vie devenait chère
les vivres diminuaient
et plus ils diminuaient
plus les gens me regardaient
avec un drôle de regard
et les dents qui claquaient
ils m'appelaient beefsteak
je croyais que c'était de l'anglais
hue donc...
tous ceux qu'étaient vivants
et qui me caressaient
attendaient que j'sois mort
pour pouvoir me bouffer.
Une nuit dans l'écurie
une nuit où je dormais
j'entends un drôle de bruit
une voix que je connais

---

c'était le vieux général
le vieux général qui revenait
qui revenait comme un revenant
avec un vieux commandant
et ils croyaient que je dormais
et ils parlaient très doucement.
Assez assez de riz à l'eau
nous voulons manger de l'animau
y a qu'à lui mettre dans son avoine
des aiguilles de phono.
Alors mon sang ne fit qu'un tour
comme un tour de chevaux de bois
et sortant de l'écurie
je m'enfuis dans les bois.

Maintenant la guerre est finie
et le vieux général est mort
est mort dans son lit
mort de sa belle mort
mais moi je suis vivant et c'est le principal
bonsoir
bonne nuit
bon appétit mon général.

LE CANCRE

Il dit non avec la tête
mais il dit oui avec le cœur
Il dit oui à ce qu'il aime
Il dit non au professeur
Il est debout
on le questionne
et tous les problèmes sont posés
soudain le fou rire le prend
et il efface tout
les chiffres et les mots
les dates et les noms
les phrases et les pièges
et malgré les menaces du maître
sous les huées des enfants prodiges
avec des craies de toutes les couleurs
sur le tableau noir du malheur
Il dessine le visage du bonheur

Paroles

65

5

LA GRASSE MATINÉE

Il est terrible
le petit bruit de l'œuf dur cassé sur un comptoir d'étain
il est terrible ce bruit
quand il remue dans la mémoire de l'homme qui a faim
elle est terrible aussi la tête de l'homme
la tête de l'homme qui a faim
quand il se regarde à six heures du matin
dans la glace du grand magasin
une tête couleur de poussière
ce n'est pas sa tête pourtant qu'il regarde
dans la vitrine de chez Potin
il s'en fout de sa tête l'homme
il n'y pense pas
il songe
il imagine une autre tête
une tête de veau par exemple
avec une sauce de vinaigre
ou une tête de n'importe quoi qui se mange
et il remue doucement la mâchoire
doucement
et il grince des dents doucement
car le monde se paye sa tête
et il ne peut rien contre ce monde
et il compte sur ses doigts un deux trois

82

un deux trois
 cela fait trois jours qu'il n'a pas mangé
 et il a beau se répéter depuis trois jours
 Ça ne peut pas durer
 ça dure
 trois jours
 trois nuits
 sans manger
 et derrière ces vitres
 ces pâtés ces bouteilles ces conserves
 poissons morts protégés par les boîtes
 boîtes protégées par les vitres
 vitres protégées par les flies
 flies protégés par la crainte
 que de barricades pour six malheureuses sardines..
 Un peu plus loin le bistro
 café-crème et croissants chauds
 l'homme titube
 et dans l'intérieur de sa tête
 un brouillard de mots
 un brouillard de mots
 sardines à manger
 œuf dur café-crème
 café arrosé rhum
 café-crème
 café-crème
 café-crime arrosé sang !...
 Un homme très estimé dans son quartier
 a été égorgé en plein jour
 l'assassin le vagabond lui a volé
 deux francs
 soit un café arrosé
 zéro franc soixante-dix
 deux tartines beurrées
 et vingt-cinq centimes pour le pourboire du garçon.

Il est terrible
le petit bruit de l'œuf dur cassé sur un comptoir d'étain
il est terrible ce bruit
quand il remue dans la mémoire de l'homme qui a faim

FAMILIALE

La mère fait du tricot
 Le fils fait la guerre
 Elle trouve ça tout naturel la mère
 Et le père qu'est-ce qu'il fait le père?
 Il fait des affaires
 Sa femme fait du tricot
 Son fils la guerre
 Lui des affaires
 Il trouve ça tout naturel le père
 Et le fils et le fils
 Qu'est-ce qu'il trouve le fils?
 Il ne trouve rien absolument rien le fils
 Le fils sa mère fait du tricot son père des affaires lui la
 guerre
 Quand il aura fini la guerre
 Il fera des affaires avec son père
 La guerre continue la mère continue elle tricote
 Le père continue il fait des affaires
 Le fils est tué il ne continue plus
 Le père et la mère vont au cimetière
 Ils trouvent ça naturel le père et la mère
 La vie continue la vie avec le tricot la guerre les affaires
 Les affaires la guerre le tricot la guerre
 Les affaires les affaires et les affaires
 La vie avec le cimetière.

L'ORDRE NOUVEAU

Le soleil git sur le sol
Litre de vin rouge brisé
Une maison comme un ivrogne
Sur le pavé s'est écroulée
Et sous son porche encore debout
Une jeune fille est allongée
Un homme à genoux près d'elle
Est en train de l'achever
Dans la plaie où remue le fer
Le cœur ne cesse de saigner
Et l'homme pousse un cri de guerre
Comme un absurde cri de paon
Et son cri se perd dans la nuit
Hors la vie hors du temps
Et l'homme au visage de poussière
L'homme perdu et abimé
Se redresse et crie « Heil Hitler ! »
D'une voix désespérée
En face de lui dans les débris
D'une boutique calcinée
Le portrait d'un vieillard blême
Le regarde avec bonté
Sur sa manche des étoiles brillent
D'autres aussi sur son képi

174

Comme les étoiles brillent à Noël
Sur les sapins pour les petits
Et l'homme des sections d'assaut
Devant le merveilleux chromo
Soudain se retrouve en famille
Au cœur même de l'ordre nouveau
Et remet son poignard dans sa gaine
Et s'en va tout droit devant lui
Automate de l'Europe nouvelle
Détraqué par le mal du pays
Adieu adieu Lily Marlène
Et son pas et son chant s'éloignent dans la nuit
Et le portrait du vieillard blême
Au milieu des décombres
Reste seul et sourit
Tranquille dans la pénombre
Sénile et sûr de lui.